

216 1975

Emblems

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF ILLINOIS

X762

B64e

1669

Rare Book & Special
Collections Library

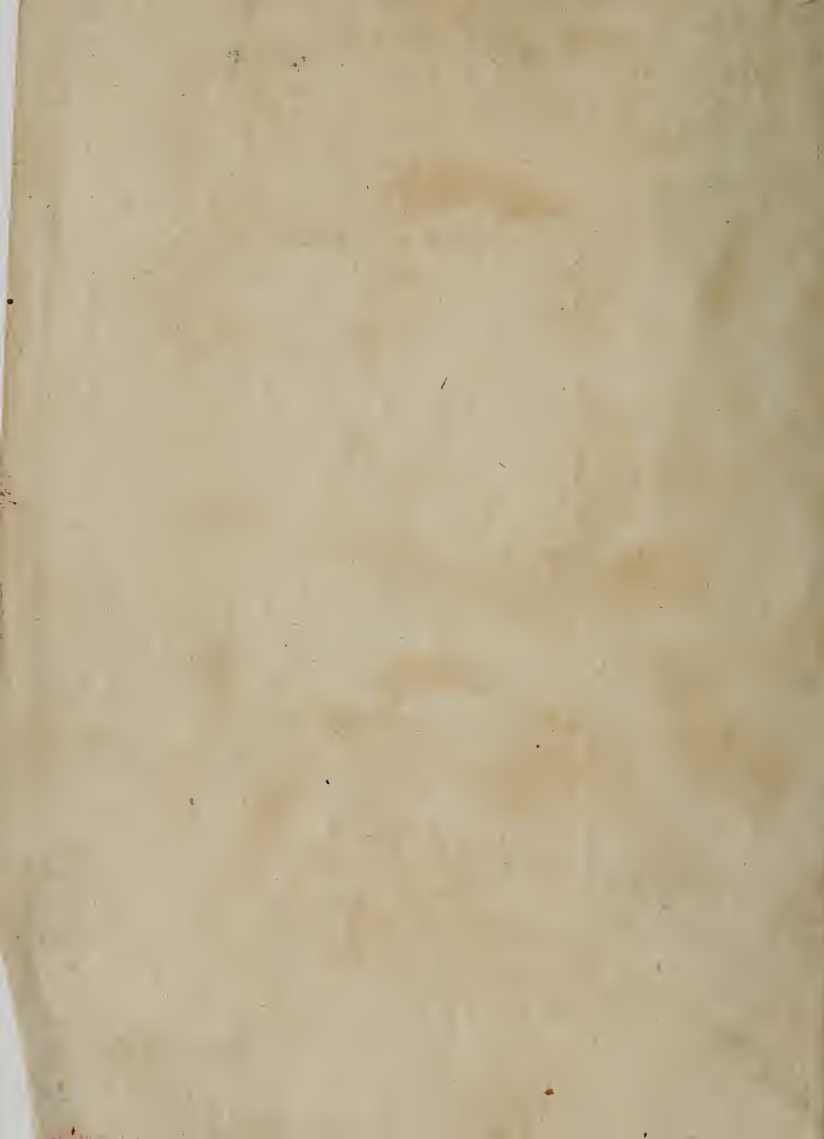
1500
1600
1700
1800
1900
2000

17

11

11

JACOBI BORNITII
EMBLEMATA
ETHICO POLITICA

*Ingenuâ atque eruditâ interpre-
tatione nunc primum illu-
strata*

Per

M. Nicolaum Meerfelde re.

MOGVNTIÆ,

Sumpt. LVD. BOVRGEAT
Bibliopolæ Academici.

M. DC. LXIX.

762
B64e
1669

RBX

JACOBI BORNITII
EMBLEMATUM
SYLLOGE PRIMA.

22755-4's Davis & Bale, 1669

I.

*Est Deus, esse suum, noscendus Trinus & unus;
Prende fide, humanâ quod ratione nequis.*

**Daß Gott im Wesen eins vnd drey:
Der Glaub begreiffet kein Phantasey.**

DEUM

I.

DEUM esse TRIUNUM Christianâ veritate profitemur, & cuncti in Baptismate confessi sumus ac vovimus. Attestatur id Christus, Matth. 28. *Euntes, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Et S. Joannes 1. Joan. v. *Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo: Pater, Verbum, & Spiritus sanctus.* Tres sunt personæ, non una; ideoq; distinguimus, sed unam ab aliâ non separamus. Patri attribuitur Potentia, Filio Sapientiâ, Spiritui Sancto amor & bonitas. O Pater, ô Fili, ô Spiritus Sancte! Unusquisq; vestrum Potens est, imò Omnipotens. Unusquisq; Sapiens, imò ipsa Sapiencia. Unusquisq; Bonus, imò ipsa Bonitas. A Vobis sunt omnia, per Vos omnia, in Vobis omnia. Imò à Te, per Te, in Te (quia una sola es Divinitas, ô SS. TRINITAS) sunt omnia. Attestatur David Psal. 85. *Tues Deus solus.* Et Ecclesiasticus 1. *Vnus est altissimus Creator omnipotens, & metuendus nimis. Tres sunt, qui testimonium dant in Cælo &c. & hi tres unum sunt.* 1. Joan. v.

Sed quid Solem intuemur? Si sapimus, oculos claudemus. Fides Talpa sit, oportet. Nimirum non posse in parvulam fossam exonerari Oceanum, Augustine docuisti. Manu tamen non semel ad tanta mysteria nos duxit Cælum.

I I.

*In Domino sumus & nos vivimus, atq; movemur,
Spiritus hic radiis omnia Lucis agit.*

Von Gott das Wesen vnd das Lebn
Ist aller Ding vnd das Bewegn.

A DEO

I I.

ADEO omnia, sine labore, sine difficultate, sine resistētia. Creavit omnia, cōservat, & ab illo omnia pendēt, atq; in nihilum redirent, sine ejus manu sustentante. Omnia egent ejus potentiā; quia sine illa nec Sol lucere, nec ignis calefacere, nec homo se posset movere. Et cū homo, Cælum, Sol, Angeli ex nihilo sint, nec actionem, nec motum, nec stabilitatem habent sine illo; *Omnia portat verbo virtutis sua*, inquit Apostolus Hebr. 1. 111. quia sc. nutu & potentiā sustentat totum pondus creaturarum; quasi Atlas mundi, simul movens, moderans, ac gubernans omnia. Est Deus quasi Currus portans totum mundum, & sustentans omnes creaturas, quæ alioquin redirent in nihilum; Ipse quoque simul est Auriga, curru præsidens, movens & gubernans tum per se, tum per Angelos; quia eorum ministerio rotas hujus currus mover, regitq; per eas gyrans Cœlos, tempora, resq; omnes fortiter ac suaviter disponens.

III.

*Lactatur mundi medijs Ecclesia in undis:
Sed tamen in portum ducit agetq; Deus.*

*Die Kirch treibt hin vnd her der Nord/
So doch Gott fährt zur Ruh vnd Pfordt.*

FIDES

III.

FIDES Christiana & Ecclesia Catholica innumeras. passa est persecutiones, non solum hæreticorum plurimorum, qui conati sunt diversimodè destruere fidem Catholicam, sed maximè passa est tribulationes & persecutiones à Tyrannis, Infidelib⁹, Regibus & Imperatoribus, non uno solum, vel duobus, sed plurimis, & per universum orbem, ut à Nerone, Domitiano, Trajano, Antonio, Severo, Galeno, Juliano, Decio, Valeriano, Diocleriano, Maximiano, Maxentio, & aliis multis, & tamen nunquam potuit prosterni, licet, persecutiones habuerit non solum in temporalibus, sed & in spiritualibus. Enim verò fuere, qui non modò verbis, sed & sanguine usq; ad mortem eam defendere voluerunt. Tantò autem magis præclara exitere fidei nostræ testimonia, quantò innumerabiles penè Martyres pro ipsâ sanguinem fuderunt. Ait enim Hyeronimus in Prologo Martyrologii, quod nullus in Anno dies, exceptis Calendis, in quò non possit Ecclesia Festum 5000. Martyrum celebrare; Et hoc valdè mirabile fuit, quod in toto terrarum orbe, tanta hominum multitudo, pro eo, quem nunquam viderant, tantis se cruciatibus exponeret, ac mortem libenter sustineret; Itaq; verum:

Fluctant; at nonquam mergitur illa ratis.

Non

- I V.

*Non venit ad Patrem, nisi quem Pater attrahat ipse;
Nostra Dei est manus subjienda salus.*

**Niemand zu Christo IESU kömmt/
Den nicht der Vatter zeucht vnd nimbt:**

DEI

I V.

DEL in homines amorem testatur Vocatio. Qui quantus & amor Dei & honor hominis? Indigni tamen amore hoc & honore multi; Ad nuptias vocati adesse noluere: nemo autem intravit, nisi vocotus; quia Rom. ix. *Non volentis, nec currentis; sed misereantis est DEI.* Et Joan. 6. *Nemo venit ad me, nisi Pater meus traxerit eum.*

Magna Dei attributa hæc duo sunt: Misericordia & iudicium; Sic una in Vena aurea inerat Manna misericordiae, Hebr. 9. & Virga Aaron, ad memoriam iræ in seditiones exercitæ. Pro parvulis & superbis. *Sic placitum est tibi.* Matth. xi. Crede, time; mare nometiare; Labyrinthum inire fuge. Hoc nôris; Prædestinatio purè fit, sine intuitu meritorum; quia misericordiae est actus:

At reprobatio fit intuitu peccatorum; quia iustitiæ est.

Cooperari autem debemus vocanti Deo. Conformanda humana voluntas cum Divina.

V.

*Ad verbi sonitum divini rarus anhelat;
Pars potior mundi delicias sequitur.*

**Niē seynd beruffn / wenig erwöhlt /
Der meiste Theil folgt Lust der Welt.**

DEUS

V.

DEUS Sacro in Elogio, se nominat Patrem familias. Hoc est nomē, quod sibi ipsi tribuit Deus, & adeò illi convenit, ut dicat Job xxxviii. *Quis est pluvie Pater? aut quis genuit stillas roris?* Omnium rerum Pater vocatur, usq; & guttæ aquæ, & roris; quia omnia creat & conservat. Non dicitur Dominus familias, quod est nomen Majestatis, sed Pater familias, ut nos confortet atq; invitet, ut libentissimè ad ejus servitium accedamus. Verùm homines adeò sunt ducibiles ad proficiscendum in vineam Sathanae, ut quamvis non vocentur, aut præmii aliquid illis promittatur, omnes illuc pergant.

A dusterina plantationes, Sap. IV. Plantæ illegitimæ, quanquam benè agere proponunt, cum vocantem Deum, ac prædicationem audiunt, postquā tamen illinc exeunt, nihil est amplius. Sicut ova, quæ sunt in igne, sudant & à seguttas aquæ emittunt: ab igne verò separata, ut ante sicca remanent. Unum est ex signis reprobationis, quod quis prædicationes audiat, nec ex illis fructum percipiat. Affirmat id Paulus: *Terra sæpè venientem super se bibens imbrem, & germinans herbam oportunitatem illis, à quibus colitur, accipit benedictionem à Deo: proferens autem spinas ac tribulos, reproba est, & maledictio proxima, cujus consummatio in combustionem.* Hæbr. vi.

V I.

*Patria non nobis hâc est; quærenda superne;
Hanc pete, sustuleris si grave carnis onus.*

**So dein Wandel im Himmel ist /
Deß Fleisches Bürd leg ab zurüst.**

Justus

V I

Justus est in Patriam amor. Hunc omnibus natura inſe-
vit, ut vel ſanguinem pro eâ fundere dulce ſit, & glorio-
ſum. Dulce etiam ac delectabile eſt vitâ, luce, præſen-
tibus gaudere: verûm ad alium longè eminentiorem ho-
mo creatus eſt finem, nempe ut hîc in terris Deo ſerviat,
obtemperat, colat, amet, ac tandem finita mortali hac vitâ,
eo in Cœlis fruatur æternûm. Ne aſſimiletur Epicureis.
qui Deum, ejuſq; providentiam negârunt, ac libidinibus
fuere & voluptatibus deditiſſimi, Horar. lib. 1. Epist. 4.
Complures terræ filij, Struthionis inſtar, volare neſcij,
mentem ad ſuperna tollere neſciunt, humi tantûm curſi-
tant, ac per ima repunt, preſſi & amore terræ ac pōdere.
Aſt in Cœlum cum S. Auguſtino in Soliloquio animæ, c. 21.
elevanda mens eſt, dicendumq;: Si, mî Domine, pro cor-
pore hoc ignobili & corruptibili tam magna & innumera
beneficia præſtas à Cœlo, aëre, terrâ, mari, luce ac tene-
bris, calore & umbrâ, ventis & pluvia &c. Qualia, quæ-
ſo, quàm magna & innumerabilia erunt illa bona, quæ præ-
paraſti diligentibus te in cœleſti illâ Patriâ, ubi te videbi-
mus facie ad faciem? Si tanta nobis facis in carcere, quid
ages in Palatio? &c. Illuc itaq; aſpira. Illuc per bona o-
peram Scalam tibi fac, ut in Cœlum conſcendas.

V I I.

*Quid mihi cum vanis thesauris? Nam cor ibidem
Est, ubi thesaurus, Christus, in arce Poli*

**Mein Schatz im Himmel droben ligt;
Drumb sich dahin mein Hertz stets zwigt.**

Aurunl

VII.

AUrum sitiunt mortales; & propterea tanta est temporalium cura, ut patet in diversis hominum laboribus; alij namq; in Scientiis, alii in mechanicis artibus, alii in agricultura laborant.

Impiger extremos currit mercator ad Indos.

Atq; idcirco Poëtarum non nemo eleganter cecinit:

Numerus honoratur, sine nummis nullus amatur,

Nummus ubi loquitur, Tullius ipse tacet.

Verum nihil iniquius, quam amare pecuniam, inquit Ecclesiasticus. Et veteres dixere, nihil esse tam angusti animi, tamq; parvi, quam amore divitias. Nihil honestius, magnificentiusq; quam pecuniam contemnere, si non habeas, si habeas, ad beneficentiam, liberalitatemq; convertere. At complures majorem habent Marsupij curam, quam vitæ, ut est apud Novium, de propr. rerum. 1. Dixerim ego quæ vitæ æternæ, terrenis tantum perfas & nefas inhiantes, atq; ibi Cor eorum, ubi thesaurus, dicente Christo. Enimvero in Cœli thesaurirandum; qui id agunt, veras sibi, firmas ac nunquam perituras acquirunt divitias; nam ut canit Mantuanus:

Est requies illic, illic æterna voluptas,

Perpetuus splendor, gaudia, risus, amor.

Deficit

VIII.

*Deficit humanum, ne defice, quando levamen;
Nam Deus ultra huminum suggerit unus opem.*

**Wann Menschen Rath all hat ein End,
So kombt dann Gottes Hülff behend.**

Spes

V I I I.

Spes ac fiducia in Deum nunquam est deponenda. Huius rei in David vide admirabile exemplū 11. Reg xiii.

Job tribulationes adeò depressere, ut omnes eum ad priorem fortunam nunquam reversurum crederent, at hac eum abyssò educit Deus, sterquilinum in jubila commutat, divitias ei multiplicat, ac centum quadraginta annos vitæ addit. Jonas, quantumlibet duplici ergastulo, ventre scil. Ceti ac Maris conclusus esset, Deus tamen ad eum penetravit, atque incolumen in litrus stetit. Jonæ 111. Daniel in lacu Leonum, Regio Sigillo obsignato, versabatur, quā nemo adire præsumebat, Deus tamen eundem ingressus est, ac Prophetam in libertatem vindicavit. Dan. VI. Spes nobis hîc peregrinantibus est baculus, quo nixi sustentamur, ac viarum molestias superamus, etiam tunc, cū gravissimæ nobis incumbunt. Illa fluctuantis animæ sacra est anchora, tutissimum salutis perfugium, quo omnes hujus vitæ, verè furentis Oceani, fluctus ridentur.

I X.

*Crede tibi noceat, nec terra, nec unda, nec ignis,
Si tibi natura Rector & Autor adest.*

**Auch über die Natur hälfft Gott /
Wann sonst kein Rettung ist auß Noth.**

Nihl

I X

Nihil Deo est impossibile, ac penes eum omnium locorum claves custodiuntur; ingreditur ille, & egreditur, quocunq; visum fuerit. Extremis in necessitatibus suos servat, eisq; fert opem, Tres hi pueri in succensâ fornace constituti erant, flammis undiq; circumvallati, adeò, ut nullus effugio locus pateret? illâ tamen omnia vis divina penetravit, atq; ipsos incendio liberavit. Dan. 11. Quomodò si rugiat Leo, & catulus Leonis super prædam suam, cùm occurrerit ei multitudo Pastorum, à voce eorum non formidabit, &c. Sic protegit Dominus &c. Isai. xxxi. Ecce, quot verbis exaggerat Dominus sedulam curam, quam de servis suis gerit! Duabus dissimillimis rebus se confert: Famelicis Leonibus, & avibus volentibus nidos prætegere; quorum alteros naturales vires fulciunt, universos timores contemnant: alteras verò intimus pullorum amor compellit, ne ulla pericula pertimescant, Leo famelicus nullâ Pastorum cohorte, nec canû latratibus deterretur, ut prædam è dentibus dimittat; Avisq;, quamvis imbecillis sit, ut pullos tueatur, nullum timet periculum; amor enim vires addit, quæ sibi à natura negantur. Quibus similitudinibus voluit Dominus demonstrare, quàm securi sint servi sui, siquidem ad defensionem eorum tam supernum amorem ac potentiam habent.

V.

*Uiq; dolisq; strophas neētit sine fine Tyrannus:
Sed tragicam metam non superare valet,*

**Tyrannen wüthen eine Zeit /
Ihr Lohn ist Höll/ und Herkenleid.**

Tyran-

X.

TYranni nec lege diriguntur, nec ratione; stat pro ratione voluntas. Hi sunt persecutionum Aquilones, Austriq; trucas. Prodit Damasus Papa, in vita S. Marcelli, solum Diocletianum brevi tempore XVII. Christianorum millia exquisitis necibus discruciasse. Eusebius de suâ prodiat ætate, in Hist. Eccles. Lib. viii. c. ii. carceres omnes Christianis refertos, nec aliis locum maleficiois fuisse; Ea tempestas cxxx. obsoepfit. Cætera quis fando memoret? Successerunt Hæreticorum turbines: Arianorū, Copronymi Imp. Iconoclastæ; Quis Turbo Lutherus? Quæ Furia Calvinus? Dicamné? *Nunc Cinis est, ubi Troja fuit.* At funesti fuere Tyrannorum exitus. Infelices nacti mortes sunt Hæretici. —————
 Virg. vi. Æn. *Discite iustitiam, moniti, & non temnere Divos.*

X I.

*Quisnè Aquilam excelfo fore credat in æthere tutam?
Et tutum, quem alis fert Deus ipse aquila?*

**Vff Adlers Flügeln dich Gott führt /
Daß dich kein Gefahr / noch Leid berührt.**

Majo-

XI.

MAjori semper necessitati accurrit Deus: Ut cor lateri adest infirmiori sinistro, & ipsi pavore palpitanti sanguis affluit opitulaturus; ita Dominus. Videntur justī, quasi quorum obliviscatur Deus: Licet verò corpus patiat, animam ipse gratiā roborat ac recreat. Tangi finit corpus, at animam servat, Dei thalamum, eamq; dona gratiæ plura, quàm Salomonis lectulum ambiunt. Semper præsto suis adest Deus, Sennacherib Assiriorum Rex arctissimè obsidebat Hierusalem, Et Rex Ezechias orabat Dominum: permisitq; Deus ad extremū discrimen adduci Davidem & Ezechielēm; & eo in articulo liberat. Beatus, cujus Dominus defensor ejus Sub umbra alarum suarum eum proteget: Itaq; si exurgat adversum illum prælium, si castra erga eum consistant, non timebit; Dominus protector vitæ ejus, à quo trepidabit?

XII.

*Tum Domino servire tenetur & ignis & ather
Eripere arumnis cum volet ille suos.*

**Auß Wasser und auß Feuers Noth
Über Vernunft errettet Gott.**

Per-

XII.

Persequabatur Israëlitos Pharaos, & ad unum omnes internecioni dare volebat : verum tollens se Dei Angelus de nocte in columna ignis, de die in nubis illos columna ducebat protegebatq;. Dominus, ait Regius Propheta, Protector vitæ meæ, à quo trepidabo : Custodit suos per Angelos Deus, multis periculis corpus ac vitam nostram eripiens; cum enim vita nostra variis sit obnoxia casibus ac discriminibus, ab elementis, animalibus, dæmonibus atq; hominibus, ab his hominem protegit Angelus. Immittere inquit Psalmista, Angelus Domini in circuitu timentium eum, & eripiet eos. Protectio hæc manifestè apparuit circa Tobiam, cap. vi. & xii. Apparuit & in filiis Israël, quos per varia pericula deduxit Angelus, Exod. xiii. Hinc & Judith gratias agens de hac protectione dicebat, Exod. xii. Vivit Dominus ; quia custodivit me Angelus ejus, &c. Quoties ergò vel iter, vel opus aliquod periculosum aggredimur, Angelo, tanquam protectori nos committamus, dicamusq; :

*Angele qui meus es Custos, pietate supernâ
Metibi commissum serva, defende, guberna.*

XIII.

*Cor Regis in manu Dei est;
Is flectit illò, quò velit.*

*Der Menschen Herß in Gottes Hand,
Wo er hin will, dahin ers wand.*

Corda

X I I I.

COrda Regum in manu Dei sunt, ex, quocunq; voluerit, inclinat. Probos juxta cor suum, dyscolos pro populorum noxisevehct. In furore suo Reges concedit, & in indignatione suâ aufert. In pervicacis plebis flagellum Reges sublimat. Reges regnare, & conditores legum justa decernere præstat. Regum baltheum dissolvit, & renes eorum fune præcingit. Despectionem super principes effundit, & oppressos relevat. Sedes ducum superborum destruit, & mites pro eis surrogat. Consiliarios in stultum finem, & judices in stuporem adducit. Gentes multiplicat, & perdit, subversasq; in integrum restituit. Regum à se evektorum ministeria perpendit, & cogitationes scrutatur. Profunda de tenebris revelat, & umbram mortis in lucem profert. Apostasiam Regibus, & impietatem Ducibus imperterritè exprobrat. Gentes in virgâ ferreâ regit, & Cedros Libani confringit. Nullius personam respicit, nullius magnitudinem veretur. Pusillum & grandem æqualiter curat, cuiq; pro meritis retribuit. Judicium durissimum Rectoribus minatur, Hierusalem in lucernis lustrat, Potentes potenter torquet, fortiores fortius cruciat. Cui appropinquare, clarescere est, Quem timere, gaudere est. Cui servire regnare est.

XIV.

*Sortes homuncio jactit:
Dei sed ad nutum cadunt.*

**Die Menschen werffen zwar das Loß/
Nach Gottes willen fällt es bloß.**

Sortes

XIV

Sortes ducere affolent mortales. In scripturâ sunt dispares: bonæ & malæ. De bonâ bonorum gloriatur Paulus Col. i. Qui dignos nos fecit in partem fortis Sanctorum. In hanc sortem, ut duceret idem gentes, se vocatum, ait: Actor. xxvi. Ut convertantur à tenebris ad lucem, & de potestate Sathanæ ad Deum &c. De malorum sortem malâ, Eccles. vi. inquit: Animam nequam disperder, & deducet in sortem impiorum. Infelix fors, vanâ ac momentaneâ. Jam verò hoc etiam attende: fors bonâ à solo Deo est: Sortes mittuntur in sinum; sed à Domino temperantur, Proverb. xvi. Ita Dei gratia datur, cui vult prædestinator Deus. In hanc vocamur. Huic cooperandum. Similes esse debemus lapidi Abeston, de quo Plinius lib. xxxvii. cap. x. Alber. Mag. & Isid. l. xvi.

Arcadia tellus lapidem producit Abeston:

Ferrens huic color est; natura mirapoteles;

Nam semel accensus conceptos detinet ignes,

Extinguiq. nequit pellucens perpetue flammâ.

Tales & nos esse oportet. Semel accensi ab alto, minimè à Dei charitate.

XV.
EMBLEMATA PROFANA.

*Non mihi Religio Cordi est, sed amor regionis;
Nimirum Regio in Religione latet.*

Der Soldat list Religion
Vnd doch nur meint die Region.

Non

X V.

Non difficili, nec improbabili conjecturâ perspicere
licet, bella nonnunquam Religionis prætextu adori-
nari, quæ tamen eo collimant, ut Regiones prædivi-
tes per nefas occupentur. Sub palliatâ fictâq; sanctitate
Lupum gestant Fel sub melle later.

Nil minùs, quam Religio eis cordi est:

Verùm eis decantatum illud convenire certum:

Nulla fides, pietasq; vis is, qui castra sequuntur.

Templa resq; Deo dicatas, velut Antiochus & Heliodorus,
prophanant; Sacratas Deo Virgines opprimunt; humana
divinâq; jura contemnentes; sed tandem, ut præfati pu-
niuntur à Deo, ac pessimâ morte intereunt; Itaq; rumi-
nandum eis illud Virgilij:

Discite justitiam moniti, & non temnere Divos,

XVI.

*Aëra quod lustras pedibus, lustravimus unos,
Nunc scipione fultus, vix solùm geto:*

Auff deinen Stand troß nicht so sehr /
Was du bist / bald kanst nicht sein mehr.

Vana

XVI.

VAna est iuventus, dissoluta. Seria haud sapit, nec capit. Extollitur. Delirat. Cæca est. Senectutum minùs æstimat, contemnit. Eùm stolidi sit, sapientem se reputat. Nihil non audet. Est inconsulta iuventus. Mollis. Effera. Corona verò senum, multa prudentia. Consilium est ratio, & prudentia in senibus est. Senes itaque honorandi. Vitia, ceu Syrtes, effugiunt; nihil ad omne consortium illis commodius est, quàm Resp. atq; privatas felicissimè regere: despiciere malos impetus, ac vincere, qui animos nostros inconsultè diripiunt: & consulere iuventuti, ac parcere: quid ipsi fuerint, quid tunc senserint, nondum immemores: digni denique, qui longà senectute suâ Sapientiâ fruantur.

XVII.

*Ignis aquæ vires, vice mirâ, aqua concipit ignes;
Mutua naturæ semina quæque gerunt.*

**All Ding einander sind verwandt /
Drumb eins dem andern reicht die Hand.**

Ajunt

XVII.

A Junt Theologi: Quidquid potest facere causa secunda, nobiliori & altiori modo potest causa prima. Hoc præsupposito, certum est, naturam posse unam in aliam convertere substantiam; dicit enim Aristoteles: Alimento per naturam convertitur in substantiam aliti. Virtute caloris gallinæ Orui substantia in Gallinam convertitur; Videmus quoq; terram, inter extra ignobiliorem, virtute Solis producere aurum, argentum, uniones &c. Hinc Philosophus 4. Meteor., virtute Solis terræ humiditatem converti in arbores, gramina, vinum, oleum, balsamum, ac similia. Isidorus in lib. Ethymolog. refert esse in Scotia fontem, quidquid in eum conjicitur, mox verti in lapidem. In Hybernia esse alium, si bacculus injiciatur, partem, quæ aquam tangit, in lapidem, alteram, quæ in terram figitur, verti in ferram. Alchimistæ, æs atque hydrargyrum in argentum purum convertunt. Si ergo Natura unam in aliam potest convertere substantiam, à fortiori Deus naturæ Author, cujus est immensa potestas, in quo cundæ perfectiones altiori modo, quàm in creaturis extant.

XVIII.

*Impatiens consortis Amor: sic turturis instar,
In morte ac vitâ Tu mihi sola places.*

**Die Liebe kein MitEßer dult /
Ich dir / du mir / allein seynd Huld.**

IN

X V I I I.

IN recensendis mortalium affectibus, præter fas ac humanitatem foret, amoris oblivisci, qui in omnium animis, nisi prorsus barbaris, regnans, tamen quosdam vehementiùs suis imbuir curis, sibiq; propiùs addicit. Est autem blanda & irrequieta cupiditas, iis ipsis placendi, qui nobis siue fortè, siue suâ virtute, siue nostro deniq; errore placuerunt. Et is quidem, velut insidiis, ita irrepit, ut nos antè sentiamus amare, quàm instituamus de amando consilium. Neq; arduum in ipsis initiis esset excutere tantum pondus, nisi sensim, neq; sine suavitate incumbens, ita eos ipsos suis lenociniis caperet, quos affligit, præsertim inexpertos, ut putent in humanum facinus fore, sibiq; omnino incommodum, si influentis mali dulcedinem à se auferant seверо imperio arcere. Hoc autem affectu, si institutio recta accesserit, nihil in mortalibus magis eximium. Confortis verò minus est patiens.

XIX.

*Quod rarum carum. Falsum est; vulgare quod extat,
 Omnibus est charum; sic tibi ut Ova probant.*

**Was ist gemeiner / als ein Ey
 Und doch seyn Nutz ist mancherley.**

Omnia

X I X.

OMnia chara esse, quæ rara, pleriq; aurumant; Aurum arabicum, gemmas ex Indiis allatas corallia, uniones, margarithas, æteraq; è secretis terræ visceribus, eruta, magnaq; industria conquistata extollunt, eaq; in pretio habent; quod rara sint, eaq; ab omnibus suspiciuntur. At vulgare quidem extat Ovum; magnæ nihilominus utilitatis esse nemo negaverit. Finxere quondam Ægyptii Deum in ore ovum tenentem, ac per illud demonstrârunt, mundum ab ipso creatum. Orare itaque licet, velut olim Reges ibant Orantes.

X X.

*Imnumeros numerus numeros numerabilis edit,
Cantio ceu miris fert variata modis.*

**An der Music groß Gheimnuß sticht,
Daß der tausend nicht eins erblickt.**

Inf.

X X.

INfinitè in infinitum Musica condignè extollitur. Vocatæ sunt Nymphæ, quod Aron apud Horatium notat illo versiculo:

Vidi docentem, credite posteri,

Nymphasq; discentes.

A Cano Camœnæ dicuntur, ut Festus, Servius, ac Macrobius docent, Carmen suave dant Olympiades Musæ,

Musæ, quæ pedibus magnum pulsatis Olympum.

Plectra gerens Erato, saltat pede carmine vultu.

Cantus suavitate Poëtas reddunt gloria immortales, ac posteritatis memoriæ commendandos, Gloriâ & Sapienciâ animos ad cælestium contemplationem, ut autumat Fulgentius, elevant. Cantus suavitate ab omnibus plurimi æstimantur. Cantilenarum sunt Præsides. Lycurgus, & refert Plutarchus, bellici exercitationi studium Musicæ admiscuit, quo bellandi vehementia, modulatione tēperata, consonantiam convenientiamq; haberet, Musis, antequàm pugnâ iniret, litans, quo & oratione, præclarâq; memoriâ digna facinora pugnantes redderet.

X X I.

*Esse suum, & virum Virgo retinebit honorem;
De virginata humo perdidit.*

*Die Ehr deß Menschen Leben frist/
Ein Mensch/ ohn Ehr/ deß Todtes ist.*

Inter

X X I.

INter omnes mulierum Status primatum Virginitas tenet; Undè D. Hieron. ad Nataliam: Tria præcipuè sunt genera metallorum: Ferrum, Argentum, Aurum: Ferrum est Castitas, conjugalis. Argentum vidualis. Aurum est Virginitas. Virginitas est ut Regina, Vidualitas ut Domina, Conjugalitas ut ancilla. Virginitas ut Patria, Vidualitas ut portus, Conjugalitas ut pelagus. Sicut ergo Aquila inter volucres, Lucifer inter Stellas, gemmaq; inter lapides, ita excedit matrimonium, & viduitatem Virginitas. Illa est sicut Lux Solis, viduitas sicut Lux Lunæ, matrimonium sicut Lux stellarum. Inæstimabilis Virginitas thesaurus. Nè perdas Recuperari nequit. Non potest coronari corrupta. Ut sericum est, quòd cum in lutum cecidit, nunquam perfectè abluitur.

— — — — *Veneris detergé mephitim.*

X X I I.

*Et faciles flammæ præsentî stramen ut ignem:
In re concipiet: sic juvenilis amor.*

Wann Lieb und Lieb beisammen sind/
Bald sich daher ein Feuer entzünd.

Facili

XXII.

FAcili negotio amoris impuri flammæ juvenilis concipit ardor; quem cavere tamen possunt, atque aliorum exemplo etiam tenentur. Judith mulier vidua, cum ad recens connubium impelleretur, cilicium ornatu prætulit, objecitque libidini jejunium, vigilias somno, & otio laborem, inquit Sabellicus. Anna Phanuelis filia, post septimum connubii annum, vidua facta, ad quartum usque & octogesimum castè fixit. Idem in exemplis. Essenij, populi Syriæ, vitam olim duxerunt alienam ab omni mulierum commercio, Venere abdicatâ, inquit Plin. lib. 5. c. 17. Penelope, Icarî filia, nullis procorum blandimentis, nullis pollicitationibus adduci potuit, ut, absente per viginti annos marito Ulyssæ, castitatem corrumpere; Undè Prop. lib. 3.

Hæc etiam clausas expugnant arma pudicas,

Quæq; terunt fastus, Icarîoti tuos.

Ovid. lib. 3. Eleg.

Penelope mansit (quamvis custode careret)

Inter tam multos intemerata procos.

X X I I I.

*Per quod quis peccat, per idem punitur & idem;
 Incidit insidias, quas alij peperit.*

**Was du einem andern bößlich gönst/
 Zum Lohn mit Billigkeit empfindst.**

N mi-

X X I I I.

NEmini malum imprecari, aut vim inferre licet; in illam namq; foveam, quam aliis struxêre, incidunt: Thraſius ſeu Thraſillus, quem ad exorandas à Jove pluvias, Buſirim docuiſſet hospites immolare, interfectus eſt omnium primus. Ovid. in Ibin.

Vt qui poſt annos ſacri monſtrator iniqui,

Elicuit pluvias victima caſus aquas.

Perillus quoq; in tauro æneo (quem ad reos torquendos excogitiaverat) à Phataride combuſtus eſt. Ovid. in Ibin.

Aere Perillao veros miterè juvencos,

Ad formam tauri conveniente ſono.

Idem Lib. 4. de Arte amandi.

Et Phalaris tauro violenti membri Perilli

Torruit, infelix imbuit autor opus.

Phaloris quoq; Tyrannus eodem poſteà tauro incluſus, & crematus eſt, quò alios priùs ſuffocaverat. Ovid. in Ibin.

Vtq; ferox Phalaris, linguâ priùs enſe reſectâ,

More bovis Paphio clauſus in are gemas.

Complura vide in Ravifiſj Theatro Hiſt. ac Poëtico.

Omnes

X X I V.

*Omnes res numero, mensurâ, aut pondere constant;
Quicquid ages, certi tramite finis agas.*

**All ding ihr Zahl/ Maß han/ vnd Gewicht.
Zum Zweck dein Sach mit Wiß anricht.**

In-

XXIV.

IN stadio' quidem omnes currunt, sed unus accipit br-
vium. *Cor. 9.* Margarita, quæ tanquam præmium San-
ctis proposita fuit, Christus fuit. Universi cucurrerunt,
ut illud arriperent; sed omnes juxta fidem defuncti sunt,
non acceptis repromissionibus, sed à longè aspicientes,
Hebr. 11. Exultavit Abraham, ut videret diem Christi,
Vidit, & gavisus est, *Joan. 8.* Vidit quidem, sed arripe-
re non potuit. Sic eum Jacob scilicet innixum vidit sed non
ascendit per eam. *Genes. 28.* Odoratus est illum Isaac,
cum dixit: Ecce odor filij mei, quasi odor agri pleni, *Gen.*
27. Sed gustare non potuit. Usque ad summitatem
virgæ pervenit Jacob: sed arripere haud valuit. Præcla-
rum cursum fecit Joseph, qui, ut expeditius curreret, pal-
lium reliquit, sed ad umbram solum pervenit. Ut felix
hic cursus absolvatur, à longè ac retrò currendum, ut ad
metam, sive ultimum beatitudinis finem deveniatur. Ab
infantia currendum.

X X V.

*Tempora stultitiae gravitatem saepe vicissim,
Deposcent; prudens desipit atque sapit.*

*Der flug ist / vnd offtmals ein Thor /
Der kombt jetzt in der Welt empor.*

Inter-

X X V.

Interpone tuis interdum gaudia curis.

DElipere in loco dulce. Nonnulli tamen suâ in stultitiâ parùm sapientes iudicati ac habiti sunt: Pſylli populi, dum Austrum ventum plùs nimio haberent invisum, ut sibi a terræ suæ obnoxiû, sumptis armis in eum hostiliter profecti sunt, ceu vivum aliquem hominem, & non rem incorpoream peterent, Herod. lib. 4. & Gell. lib. 6. cap. 11. Melitides fuit stultus ab Homero celebratus, qui eversâ jam Trojâ, venisse legitur, auxilium laturus Priamo, Lucian. apud Erasmum. Amphistides tantæ fuit stultitiæ, ut ignoraret, utro ex parente prognatus ellet. Accon vetula ea laboravit delirio, ut solita sit ad speculum, suâ cum imagine, perinde ac cum aliâ muliere confabulari. Cælio autore atq; Erasmo. Itaq; abluimus Æthiopem, stultum efficere volentes sapientem, &

Parifios stolidum si quis transmittat assellum,

Si fuit hic asinus, non ibi fiet equus.

XXVI.

*Pondere te metire tuo, nec viribus exi;
Nam tibi par, vel te fortior esse potest.*

**Niemand veracht / wer er sein mag;
Ein kleiner Held oft widerwag.**

Quam

XXVI.

QUamvis pusillus, non contemnendus hostis. Sordido sub paliolo vires latent. Exiguos masculos nullius esse valoris, æstimat mundus. Minutæ sunt gemmæ: at magni æstimantur. Frumentum multiplices profert fructus; Caniculus pulcher diligitur magis, ac dilato ore & capite crasso hians canis. Pisces magni non admodum sanitati conducunt, ac Gobij. Echeneis ingentes remorari naves valet. Proverbium erat Græcis: Amens longus. Cato inquit:

Corporis exigui vires contemnere noli;

Ingenio pollet, cum vim natura negavit.

Licinius Calvus, orator facundissimus, Aristoteles sublimis Philosophus. aliisq; parvi erant: attamen omnium doctissimi. Gigantes famosi mortalium erant pessimi. Verum quidem natu grandiores non inepto, semper esse, ac prave: neq; parvos meliores. Neronem suspice.

XVII

*Ignis ait: Noli me tangere, quisquis anhelat
Exitio, praeceptis spontè perire solet.*

**Wer nach Gefahr vorsehlich ringt/
Sein Ebentheur plötzlich mißlingt.**

Pyrau-

X X V I I.

Pyrausta vermis est de specie arancorum, favis perniciosus. Volitat ad lucernas tantisper, dum combustis pereat alis. Hinc adagium: Pyraustæ gaudere gaudium: de momentaneâ ac brevi lætitiâ; namq; momentaneum, quod delectat, æternum quod cruciat. Qui semel à recto desciverit, legesq; contemnere didicerit, is postea fit ad omne improbitatis genus propensus. Si quis voluptatum imperium semel æquo animo patiat, illum postea variarum belluarum induere formam. Neminem posse satis sibi à voluptatibus temperare, nisi divinam opem imploraverit; Quare temperans putandus est Dei amicus. Opus esse eximiâ quâdam sapientiâ, ubi quis in aliquam turpem cupiditatem inciderit, ut inde pedem retrahere possit.

XXVIII.

*Mens hominis latitat quarendo prolice vocem;
Erumpit subito mens simulata forras.*

**Ein böser Topff sich bald verräht /
Also ein Schalk sich leicht verredt**

Inscru-

XXVIII.

Inscrutabilis est hominis animus; at loquela eum facit manifestum. Loquere, ut te videam, & mendacem oportet esse memorem. Melius verò est tacere, quam malè loqui. Cohibenda est lingua. Pugiones erant priscis sic dolosè tecti, ut nulla esset suspicio latentis ferri, atque hoc vocabant Dolones. Hoc teli genus duplici fuit discrimine; aut enim nodosus validusq; fustis pugionem abscondebat, aut flagellum aurigarium. Maro lib. 7. Æneid. mentionem facit:

Pila manu, sævosq; gerunt in bella dolones.
His dolonibus dolosa lingua rectissimè confertur. ---
Linguæ dolus tam prisco se stammate jactat, ut cum Orbem soli quatuor homines constituerent, inter eos tamen doli faber reperiretur. Narrat Poëta vetus, aurei & argentei sæculi felicitatem, sed eà transactâ

*Protinus irrupit vena peioris in ævum
Omne nefas, fugere pudor, verumq;, fidesq;,
In quorum subiere locum, fraudesq;, doliq;,
Insidiæq; & vis, & amor sceleratus habendi.*

XXIX.

*Conuenit effectum causa subolesq; parenti;
Quid mala, n̄ malus, quàm mala mala ferat?*

Wo Haut und Haar gar nicht ist gut /
Wie solt dar werden Adlich Blut?

Ana-

X. X. X.

*Ne quem despectes, nocet & parvissimus hostis;
 Panicus & terror, sepe vel error obest.*

*Eine kleine Each oft schreckt ein Mann/
 Die er in Wind sonst pflegt zuschlan.*

Gall.

XXX.

GAlli cantus Leones terret, fugiuntq;. Timiditas ad probitatem facta, crebrò in vitia deflectit, si enim in ignavos affectus omnine transierit, qualemcunq; securitatem amans, tunc inepta virtutibus, nec privatis aut publicis rebus utilis, in vitium, illudq; cœdissimum degenerat. Quos autem hæc imbecillitas fregit, scire, nisi cum pericula instant, idcirco est arduum, qua sibi conscii turpissimi metus, diligenter illius indicia tegunt, etiam adornatis ad audaciam verbis, & discrimina quodammodo laceffentes, cum utiq; illa absunt. Cæterum injurias, contumeliam, cladem, quam timere tam pati idonei, ad omnem speciem minantis fortunæ horrescere; neque hæc mala, quæ tantoperè metuunt, forti constantiq; studio, sed dejecto ac ignobili, declinare; virtutem singulorum atq; vim, ne quidem tentatam expertamve, supra suam timidè ducere, cunctosq; & odisse, & invitâ ingratâq; apud se veneratione mirari.

X X X I.

*Optica cum radiis ad passus mille peragrat,
Et bombardas feras eminus icta petit.*

**Nicht alles für unmöglich halt/
Was du nicht weißt und kanst nicht bald.**

NOR

X X X I.

Non euncta esse impossibilia patet in belluarum ac monstrorum domitoribus, atq; etiam in iis, qui alios à summis periculis liberarunt. Bellerophon, filius Glauci regis Corinthiorum, falso accusatus Stupri, à Stenobæa Præti Archivorum regis uxore, expositus est Chimææ triformi, quam tamen domuit. Ovid lib. 2. de Trist.

Nam quid de tetrico referam domitore Chimæa,

Quem letho fallax hospita pana dedit?

Alcan Sagittarius Cretensis serpentem confodit illæso filio suo, quem ille jam habebat in faucibus. Coræbus monstrum toti Peloponeso formidolosum occidit. Ovid, in Ibin.

— — — *Quod dextra Cosæbi*
Vicit, opem miseris Argolicisq; tulit.

Difficilia itaq; factu, facilia etiam fieri posse, patet.

XX XII.

Tempore ^{cen belli} sic pacis ^{sperabo tempora} Pacis
 Belli.

Im Krieg zu hoffen ist der Fried:
 Im Fried zu fürchten ist der Krieg.

Natu-

XXXII.

Natura providentia est; ut Corruptio unius sit generatio alterius, inquit Arist. Ipsa sui depastrix, suiq; reparatrix est. Prædatrices rerum. 4. sunt qualitates sibi contrariæ; & eædem aliarum continuò genitricæ, novâ exortâ re ex corruptâ priore. Ut nec pulex pereat, quin aliud indè existat. Sic omnium sunt rerum vices.

Nunc pluit, & claro nunc Iuppiter Æthere fulget.

Affulgente Pacis tempore, nil acceptius ac jucundius; etenim

Nulla salus bello, Pacem te poscimus omnes.

Interim dum Pax aurea nitet, de futuris forsân hostibus maturè consulendum, cavendumq; miles contri-bendus, aliæq; ad id necessariæ provisiones faciendæ; sapientum enim est prævidere futura. Undè Ægyptij virum Sapientem cum ternis finxere capitibus, quorum uno præterita, altero præsentia, tertio deniq; provideret futura.

XXXIII.

*Iusto Deo sic proditor Et autor, ad ipsum malum
Est odio cen proditum Unum, ferunt stipendium.*

**Verräthers / und Verrätheren /
Sind beydes Gott dem Herren Greuel.**

Tradi-

X X X I I I.

TRaditiònem amo, odi traditorem. Qui tradunt, hos amo, qui tradidere, illos detestor. Plurimi fuêre tales reperti, indiesq; perfidi similes conspiciuntur. Zopyrus Persa benignè à Babyloniiis exceptus, urbem eorum Dario prodidit. Harpagus Astyagem dominum suum prodidit Cyro Persarum regi. Jolas Alexandri pincerna Dominum suum veneno suffocavit. Ulysses Calypso nym-
phum, cujus hospitio septem annos fuerat usus, fide violatâ deseruit. Propert. lib. 2.

Sic a Dulychio juvene est elusa Calypso,

Vidit amatorem pandere vela suum.

Cleomenes Spartanus Argivos, induciarum fiduciâ consopitos, noctu invadens, alios contrucidavit, alios duxit captivos. Sic

Nusquam tuta fides, nec hospes ab hospite tutus;

Itaq; Fide, sed cui vide.

XXXIV.

*Sit frons aperta, lingua parca, clausa mens,
Qui jure possit dici^r Politicus.*

**Under dem Nahm Politicus,
Manch Vidermann viel dulden muß.**

Palitici

XXXIV.

Politici oculo similes, cuncta vident, se unos non. Adæ
 itidem qui Doctor creatus, rebus omnibus nomina da-
 re scivit, cuiusq; apta naturæ, at sibi uni non: se vel nu-
 dum esse nesciebat. Tales hodiè mulri scioli; at suorum
 nescij atq; salutis, rerumq; conscientia. Terrena sapiunt.
 Aquilæ, ac Lynces in sæcularibus multi; Tolpæ in spīrita-
 libus. Aliis, non sibi sapiunt, consuluntq; Qui sapit fron-
 te est aperta; nil in eo subdoli; complures verò extant at-
 que extitère dolosi, velut Ulysses ac Sisyphus; Hom. apud
 Erasmi.

Sisyphus in terris, quo non astutior alter.

Sapiens quoq; linguâ est aperta, mente clausâ; freda nam-
 que oris est eluvies, atq; omnia in buccam venientia effuti-
 re delirum: Vita verò, quæ pari cum verbis ambulat gra-
 du, adproba est.

X X X V.

*Blanditur caudâ canis, & sua munia præstat,
Hæri ferendo literas ad hospites.*

*Ein Hund sein Herren meint mit Trewn/
Wie solt dann Trew ein Mensch gerewn?*

Fide-

X X X V.

Fideles existunt Canes ac solertes. Argus canis fuit Ulyssis, qui reversum ab expeditione Trojanâ dominum post annos viginti fertur agnovisse. Chiron canis fuit Codri Poëtæ pauperrimi Juvenal.

— — — — *Et recubans sub eodem marmore Chiron.*

Durides canis fuit Lysimachi, qui accenso Domini rogo iniecit se flammæ, authore Plinio lib. 8. Gravis nomen est Catellæ, qua Arethusa absentis mariti desiderium solabatur. Propert. lib. 4.

Gravidos & catulæ vox est mihi grata perennis.

Issa nomen est catellæ, quam Publius habuit in deliciis Mar.

Issa est passere nequior Catulli:

Issa est purior osculo columba:

Issa est blandior omnibus puellis:

Issa est charior Indicis lapidis?

Issa est delicia catella publi.

Lethargus Hippammonis cum mortuo etiam Domino est tumulatus. Canis Pyrrhi Epirotarum regis in Domini rogam se coniecit.

XXXVI.

*Ore capit mures felis, pede captat eosdem
Catellus, hosq; devorat.*

*Natur nicht leichtlich läßt von Art /
Doch sich oft find off frembder fart.*

Natw-

X X X V I.

Naturam expellas furcâ: tamen usq; recurret.
 — — — — — Tolle periculum,

Jam vago profiliet frenis natura remotis.

Assuescere à teneris multùm. - - - - Venaticus ex quo

Tempore cervinam pellem latravit in aula

Militat in Sylvâ catulus.

Quo semel est imbuta recens servabit odorem
 Testa diu.

Neq; facilè natura expellitur; nam

- - - - - Ad mores natura recurrit

Damnatos, fixa & mutari nescia. Itaq;

Nil dictu fœdum, visuq; ea limina tangat,

Intra quæ puer est.

Magna ergo res est proba prolis educatio, & vel ab ipsis
 cunis adhibenda;

XXXVII.

*Equis amor Russi, qui uxorem cedit amore?
Nec nisi, quàm plagis uxor amare cupit.*

**Ist das nicht thorecht Weiber lieben /
So man muß dich mit Schlägen prüffen !**

Ux

XXXVII.

UXoribus Rufforum, ultrà Poloniam, longa est capti-
 vitas, quas domi teriò continent, dignas quoq; mayo-
 ribus malis: adeò servilibus suprà fidem ingeniis de-
 missas esse ajunt. Virorum in se benevolentiam ex verberū
 numero æstimant: nunquam meliùs suo judicio habitæ,
 quam cum in sæva ingenia inciderunt. Quidam è Ger-
 mania in Mescoviam migraverat, vir è plebe, & si nomen
 in tantilla re placet, Jordanes dicebatur. Hæ sit ergo in
 illa regione, & cùm sibi ex sedes placerent, indè etiam du-
 xit uxorem. Hanc cum charam haberet, omnibusq; effi-
 ciis mutuam gratiam affectaret, illa dejectis luminibus
 mœsta, crebrò, in singultibus, & cæteris mœrentis animi
 indicijs erat. Viro deniq; sciscitanti mœstitiæ causam;
 Quid tu, inquit illa, tam egregiè fingis amorem? Num
 putas latere me, quàm tibi vilis sim? Ubi sunt verbera, qui-
 bus te amore docuisti? Hoc certe potissimùm pacto mari-
 torum in uxores apud nos benevolentia & cura sancitur.
 Hoc audito, primùm stupor continuuit risum, mox utroq;
 vaneſcente, arripuit cædentæ mulieris causam; & illa fu-
 stibus mitigata, tum primùm bonâ fide amare & colore vi-
 rum cœpit. Nec tenuit ille modum; grandi enim iâu
 dicitur hujus etiam crura & cervicem afflixisse.

XX XVIII.

*Cui fidas, videas; tanta est simulatio sæcli!
Si quis ait, negat is: sin negat, ipſus ait.*

**Es ist nun worden gar gemein/
Betrügen Leuth mit Mund und Schein.**
Qui.

XX XVIII.

Quidam in omnibus rerum exordiis induunt non veram, & ideò majori specie subornatam prudentiam: veluti maturâ sapientiâ compositi, verba tardè euntia deducunt, lento vultu, & astum cum humanitate fingentia. Non quicquid splendet, est aurum; nequid omne, quod amicitix nomen habet, familiaritas est. Aman à fratre Absalone ad convivium invitatus, vitam deperdidit. 2. Reg. 19. Melius est, inquit Salomon, vocari ad olerum cum charitate, quàm ad vitulum saginatum cum odio. Fraudulentus est mundus astutus, subdolus, versutus, vaffer, veterator, tortuosus, callidus. Aliud agit, aliud simulat. Fando decipit, ut canit Ovid. lib. I. de Arte.

Tuta frequensq; via est per amici fallare nomen,

Tuta frequensque licet sit via, crimen habet.

Veritas mundo est palliata, vel ad alterius odium, vel commodum suum respicit. Vulpes sunt: verum maledictus dolosus. Malach. I. v. 14. Molliti sunt sermones ejus super oleum, & ipsi sunt iacula. Psal. 54. Recreant aures, feriunt corda; Itaq;

Vir vide- , quid cui dic- , dum magnus hab-

Et vide-as, ne fortè ru-as, dum stare vid-eris.

Prospicio , quem despici- , dum ledere qua-

X · X · X · I · X.

*Sæpè malum peperit mora: festinatio sæpè:
Festina lentè; sat citò pervenies.*

**Wer eilt mit Weil/ zu recht auch kûmbt:
Groß Eil sehr oft ein Mißfall nimbt.**

X X X I X.

IN arenâ consilium;

Temporis in puncto qui sapit, ille sapit;

— — — — — Nocuit differre paratis;
nec enim de die in diem differendum.

Quod facis, hoc cito fac.

Veni, Vidi, Vici. Periculosa cunctatio; Nec tamen semper probatur; periculum enim sæpius in more.

Vnus homo quidem cunctando restituit rem.

Non omni tempore consultum. Et minùs præmeditate aggredi opus, nocivum; Quarè ut Latinis Proverbium est;

Festina lentè.

Sat citò, si sat benè.

Quod

X L.

*Quid Germana fides, queras? an dextra vitrumque,
Dextra fidem stabilis, constabitque merum.*

**Der Teutsche Treu / mit Hand und Wein /
Muß stets / bey'm Trunck / bestetigt seyn.**

Prodi-

X L.

Proditores, ac perfidi omnibus sunt exosi. Ptolemæus Judæus, Abobi filius, Socerum suum Simonem Judæorum Principem, convivio exceptum, cum duobus filiis interfecit, regnandi cupiditate. Zopyrus Persa benignè à Babyloniis exceptus, Urbem eorū Dario prodidit. Anibal Senior appellatus, Astrubalis filius, cū primo bello Punico totā Italiam vastaret; Cornelium Asinam Consulem, spe pacis vocatum ad colloquium, Punicā fraude interfecit. Non tales extant proditores Germani: verū fidem sibi invicem, atq; inter pocula quidem, addictam, sanctè servant. Fraudis, perfidiæ, & scelerum ingentium expertes: neq; odia sub amicitiae titulis latent, atq; omnino ingentia scelera verecundus populus ignorat. Apud hanc gentem aperti mores placent. Omnem speciem reconditi astus odere. Germani nullā comitate suavius, quā longo nec sobrio convivio peregrinos excipere credunt: & tunc verissimam ab ipsis hospitibus benevolentiam in se expromi, ubi mutuis poculis inundare non abnuunt. Id summa urbanitas, & coeuntibus primā amicitriā animis, in fœderis locum. Pretiosum est amicitiae pignus, quod bibendo cum Germanis sancitur.

L

Quia

L X I.

*Quid iuvet iratos, & quid iuvet esse minaces!
 Contra hostis vim nil ira minaq; valent.*

*Ein grosser Zorn / so ohne Macht /
 Von jederman wird recht verlacht.*

Vana

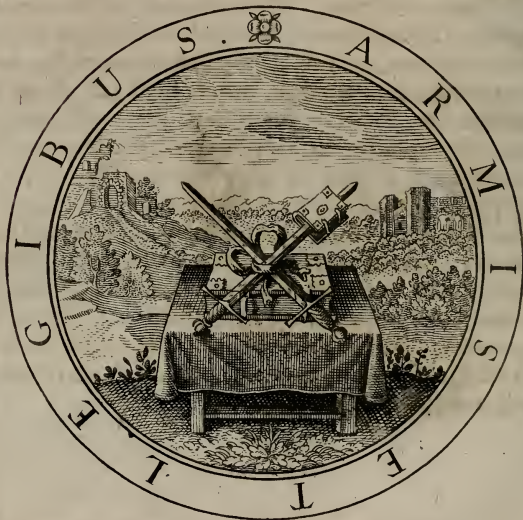
X L I.

Vana est sine viribus ira.

AD iracundiam atq; indignationem nonnullis maxime proclivis est animus, nec facile post primos impetus mitigant. Ob muscæ aut pulicis unius morsum adeò irâ exæstuant, ut mundum inversuri videantur. Virum stultum, ait Job. c. 5. interficit iracundia, ac Zelus & iracundia minuunt dies, inquit Eccl. 30. Itaq; moderandum iræ. Prisci in Symbolum iræ moderatæ pingebant quercum, ramis oliva intercurrentibus; quòd animus irâ durus sit lenitate temperandus. Pier. lib. 51. Hieroglyphic. Quercus, ait, eâ insignis asperitate, quæ omnibus conspicua est, non immeritò fertur usq; adeò inimica esse oleæ, ut eam juxta se positam extinguat. Olea verò cum sit pacis, mansuetudinis ac lenitatis indicium, excogitatum est Quercum oleâ complicare, cum iracundiâ atque inexorabilem animi asperitatem sese ad lenitatem dedisse significandum fuerit. Certè, Arist. ait, Herois esse, tardè irasci, & iræ citò oblivisci.

XLII.

*Arma juvant Leges:
Leges arma juvant.*

Gesetz und Waffen wol beyeinander/
Sich fügen / und an ander hangen.

X L I I.

In toto mundo Lex, Ars, Mars cuncta gubernant:

NUnquam pulchrius, quàm à Sapientibus Resp. gubernantur. Illos, cum Optimates vocant in publicæ felicitatis partem, seipfos quidem primùm, quasi illius genij participes, commendant, tum Reip. nervos addunt, Lex est hominum Regina. Belluarum est, quæ sibi invicem ratione persuadere nequeunt, armis, ad hominum ratione disceptare; cum honorificentissimum telum sit innocentia & æquitas. Qui semel à recto descivit, legesque contemnere didicit, is postea fit ad omne improbitatis genus propensus. Bello verò barbaræ ac gentes effræ atq; effrænes sunt domitæ, & domantur atq; ad vitam rectè instituendam, administrandamq; justitiam, bello devictæ, instituuntur; edoctæ id, quod canit Virg. lib. 6. *Æneid.*

Discite justitiam moniti, & non temnere Divos.

XLIII.

*Qui solis oculis alienis cernit, & audit
Auribus, atq; animo consulit, is miser est.*

*Das ist gewiß ein elend Mann /
Der frembden Raht sichs stehet an.*

X L I I I.

Va tibi, Terra, cujus Rex puer est.

Optare bonos ac sapientes Principes, pietas est. Diversæ ad Regum purpuram viæ, non unam omnibus mentem injiciunt: seq; longè aliis consiliis regere solent: qui novas habenas in rudem adhuc imperii populum moliuntur, quàm qui jam affuefactis gentibus, tutò, ac per ipsa um vota regnant. Rursus alius sensus est hominis sceptrum per suffragia adepti, alius paternas atq; avitas opes tenentis, cum hæreditate imperandi. Artibus parat malis regna, Reges aut amittunt, aut secum everta obruunt. Rex se hominem meminerit. Triumphantibus Romæ servus à tergo inclamabat: Memento hominem te esse; Sin, regnorum everfio, Regum est crudelitas, adeoque bestialitas. Miser adhæc Regis est status ac conditio alieno semper nutu atq; arbitrio regentis.

XLIV.

*Sufflatis caligis mediis incedit in undis,
Interra pedibus qui modò fecit iter.*

*Kunst der Natur oft ahmet nach/
Was nicht Natur die Kunst vollbrach.*

Cun-

X L I V.

Cuncta stupenda ac præcellentia in Orbe Natura produxit: aurum, argentum, uniones, margaritas, &c. rerum omnium species admirando, quibus contemplandis humanus non satiarur animus; rara simul ac portentosa naturæ opera conspiciuntur: Naturam ars imitatur: per immensos vela pandit Oceanos, tutaq; transvehitur: Artificia naturæ simillima elaborat; exquisitissima prætiosissimaq; fuerunt diversorum opera: Phydæ, Praxitelis, Apellis, Protogenis &c. Naturam penè excedentia; Ars perficit naturam.

M

Qui

XLV.

*Qui manibus mancus, naturâ scribere nescit,
En pedibus lepidum scribere discit opus.*

**Was oft die Natur nicht vermag,
Gewonheit endlich bringt an Tag.**

Admi-

X L V.

ADmirandum est naturæ artificium, atq; ingenij humani vis ac potentia. Multi adeò felici ad scientiarum aliquam ingenio nati sunt, ut eis Ars suppetat, quod natura negavit. Nulla eis prudentiæ atq; industriæ signa desunt. Consuetudo altera est natura. Vidimus manibus carentes fila texere, literas pedibus exarare. Consuetudo altera extat natura. Singulis mortalibus proprium aliquid natura concessit: prorsusq; ingenti miraculo, per tot sæcula & nomina populorum, admirabilem quandam virtutis indidit lucem, quâ alere se atq; enutrire suos valeant. Licet verò, tanquam eminentes in condensis sylvis arbores, præcipua ingeniorum & affectuum genera intueri, quibus homines agi solent, ac propemodum componi, simulq; à ceteris insigni discrimine separari.

XLVI.

*Quin quod ludentem, lapides talosq; moventem
Vidisses pedibus, quæ manibus caruit?*

**Gewonheit auch vielmahl ersetzt /
Was in der Natur ist verlegt.**

Non

XLVI.

Non superflua erit cogitatio recensendi diversissimas hominum classes, in quibus se unusquisq; inveniet, & qualis esse possit, ex imagine deprehendat; juvat affectus, impetusq; mortalium, bonis suis stipatos. Faciles eorum industrias admiramur, & qui meliori eruditione imbuuntur. Rerum omnium scientiarumq; primos species, etsi à naturâ sibi negatas, facillimè ac penè non cogitantes admittunt: Ingens quidem argumentum esse crediderim, impetu & veluti fortunâ tantam rerum copiam ab iis conquiri. Et ut maximam habent speciem cultæ indolis, & per omnes scientias adornatæ, debita sapientiæ bona occupant,

XLVII.

*Materiem natura rudem producit, at arte
Corpus Vulcanus Spirituale parit.*

*Kunst offemals übertrifft Natur/
Und bringt ein Ding subtil herfür.*

Natu-

XLVII.

Naturam Ars quandoque excedit ; cernere id licet
in eductis de subjectâ materiâ nobilissimis atque ex-
cellentissimis rerum speciebus ac subtilitatibus , à
natura haud productis , verùm ab ingenio humano , arte
atque industriâ extractis ; imò & quinta , Arte Alchimi-
sticâ , produci solet essentia ; Specta Myropolia Unguen-
tiorum & Pharmacopolarum ; Plumariorum texttrinas ,
atque officinas Phrygionum , ac admirandas rerum præ-
cellentissimarum species exhibebunt contemplandas , arte
effectas , magni splendoris ac pretii , longè naturam exce-
dentes ; sicque Artem superare naturam pater.

XLVIII.

*Errat, qui nuper putat adventasse Spagirim,
Corpore in humano prisca Chymia latet.*

*Die Chymisch Kunst ist alt/nit new/
Ins Menschen Leib steckt ihr Gebäw.*

Rerum

XLVIII.

Rerum naturalium scriptores antiquissimam tradunt esse Alchymiam, quæ naturam æris, hydrargyri, metallorum in argentum excoctum mutare potest, diversarum specierum extractus, olea, spiritus, quintasque efficit essentias, succus ex diversi generis rebus elicit. Nos affirmamus nihil id novi esse : Verùm à tempore, quo primus hominum creatus est Parens, jam tum viguisse ; Latuit enim in ventriculo humano, unam in aliam, vi caloris naturalis, convertente substantiam ; non itaque habent, undè se Chymici extollant.

XLVIX.

*Ex cinere illustre est vitrum, vi flantis & ignis,
Corpora quid nō olim splendida nostra forent?*

*Materi Kunst oft übertriffet/
Aus schwarzer Asch hell Glas zuricht.*

Typus

XLVIX.

Typus Resurrectionis & imago quædam in rebus etiã naturalibus reperitur, v. g. in femine moriente, & postea repullulante, ac quasi resurgente; Unde Augustinus: Tota hujus mundi administratio, testimonium est Resurrectionis futuræ: Videmus hyemis tempore arbores spoliari pomis, & foliis, sed & verno speciem resurrectionis exprimere, quæ quidem incipiunt primò surgere in gemmis, ornari floribus, vestiri foliis, postmodum pomis gravari; Interrogo te, ô infidelis homo, qui de Resurrectione dubiras, ubi sunt ista, quæ tempore isto, quo Deus disposuit, producantur? Dic mihi, ubi latitant, antequam producantur? Quæ nusquam quidem videntur: sed tamen Deus, qui omnipotens est, secretâ suâ virtute producit. Sic & herba, quæ antè vixit, & moritur, rursus reviviscit ex semine; ita & nostrum corpus reviviscet ex pulvere. Hæc Augustinus.

Inter Resurrectionis symbola, etiam pulchrum est Symbolum Hydrargyri, sive argenti viri; si enim in minutissimas arenulas, & quasi atomos manu diducas, ita ut in pulvisculos evanescere videantur, mox ut eos rursus manu associas & conjungis, in pristinam formam confluyendo redeunt, & quasi reviviscunt.

L.

*Omnia vincit amor: sed tandem somnus amorem;
Fortius imperium somnus amore gerit.*

**Amor nicht alles überwind/
Der starcke Schlaf stürzt Venus Kind.**

Omnia

L.

OMnia vincit Amor. In recensendis mortalium affectibus, præter fas esset Amoris oblivisci, qui quosdam vehementer suis imbuat curis, sibi que propius addicit. Est autem blanda & irrequieta cupiditas. Et is quidem, velut insidiis, ita irrepit, ut nos antè sentiamus amare, quam instituamus de amando consilium. Pertinax amoris est affectus. Licet verò fortis existat, vinci tamen potest; à somno quoque; Si Endymonis somnus dormiatur. Somnus profundior adimit omnem sensum atque animum. Arctum dormiens somnum, ignorat amorem.

FINIS SYLLOG. I.

JACOBI BORNITII
EMBLEMATUM
SYLLOGE II.

I.

*Corda ferit verbo patulas resonante per aures,
Perque oculos signis pectora fida movet.*

*Durchs Wort und Zeichen würd regiere
Die Kirch/daß Sie Gotts Krafft verspürt.*

Dei

I.

DEl verbum sacro in elogio multis ac diversis rebus comparatur: Malleo conterenti petras. Igni consumenti. Lucernæ, luminis & luci, in viam Domini pedes nostros dirigendi. Pani, ciboq; spirituali, de quo vivit homo. Emplastro salutari, cuncta sananti. Aureo, margaritæ, unioni &c. S. Jacobus admonens homines, ut ex verbo Dei fructum percipiant, & secundum illud operarentur, admirabili quadam similitudine explicuit, quod ex eo, quia illud audientes non servarent, proveniebat, quod illud opere non exequerentur, dicens, Jacob. Estote factores verbi, quia si quis auditor est verbi, & non factor, hic comparabitur viro cōsideranti vultum, nativitatis suæ in speculo &c. Ubi notandum est illud: Fallentes vosmetipsos; decipit namq; homo seipsum, cum solummodò contentus est verbum Dei audire. Posuit quoq; similitudinem viri; quia qui sunt viri, & non feminæ moribus assuefacti, si faciem in speculo conspiciant, est tam celeriter, & (ut ajunt per transennam), ut statim obliviscantur imaginis suæ illic perspectæ.

II.

*Vt vigilant homines, de nocte dieque laborant ;
 Nil Deus aspirit, nil labor omnis erit.*

**Wo Gott sein Gnade nicht verleit/
 Vergebens müß ist/und arbeit.**

Abf.

II.

Absque Dei benedictione frustrà jacitur rete, frustrà laboramus. Complures diu noctuq; ut victum sibi atq; alimenta comparent, variis affliguntur curis, & solitudinibus premuntur, toti in labores incumbunt, currunt, sudant, cunctas corporis animæq; vires indefesso labore admovent: verùm nil eis indè emolumenti provenit; Eccur? In Dei nomine non incipiunt, nec in ejus verbo laxatur rete. Benedictio Domini divites facit, non labor solus atque industria. Quicquid agitur extrà Christum, nihil est. Cum laboribus nostris omnibus, citrà Dei gratiam factis, frustrà laboramus; Sine me nihil potestis facere. Joan. X V. Nisi Dominus ædificaverit domum &c. In cunctis negotiis nostris, in Dei nomine laxandum est rete, alias nil efficimus.

III.

*Vindicta compedit mihi,
Quâ par resarciam tibi.*

**Die Raach dem HErrn allein befihl/
Zu seiner Zeit vergelten will.**

Miki

III.

Mihî vindicta, & ego retribuam, inquit Dominus, Deut. 32. Solent canes semutuo mordere, & allatrare; Sic multi in proximos insurgunt, verbis mordent, dentem infigunt contumeliis, allatrant & inabfentes detractionibus, & cum personam nequeunt, ejus famam lædunt & honorem. Multi Christianorum sese rodunt, dilacerant, devorant, odii que ac invidiæ veneno se pascunt interius, aut potius depascuntur. Horatius quoque;

Invidus alterius rebus marcescit opimis.

Cain videns Abelis fratris sui fortunas, feliciore semper incremento quàm suas augeri, eundem interemit. Gen. 4. Christiane, nequaquam feritatem pones? In vindicandes vindicat Deus. In fratres Joseph miserè ab ignoto fratre tribulates. Gen. 44. In Jezabelem præcipitatem, & à canibus discerptam. 1. Reg. 21.

At è contra injuriarum remissores Deus remuneravit injuriarum non minima est prædestinationis nota.

IV.

*Lex immota Dei est, non hâc, nec flectitur illâc,
Addere cui quicquam, aut demere, grande nefas.*

**Unwandelbar ist Gottes Gesetz;
Drumb nichts darzu/nichts darvon seß.**

Ad

I V.

AD verbum meum nihil addes, nec de eo quicquam demes; aliàs disperdet te Deus. Nihil autem est

1. Propter pronuntiationem Propheticam, in articulis fidei Christianæ, quod non fuerit priùs à SS. Prophetis divino spiritu pronuntiatum. 2. Propter Scriptorum Sanctimoniam, qui non sunt mentiti; Nam, qui considerat, quantæ sanctitatis fuerit Moyses, de quo dicitur Eccl. 46. Dilectus Deo & hominibus Moyses. Et Propheta ait Ps. 102. Notas fecit vias suas Moysi. Et ipse Deus inquit de Moyse: Ore ad os laquor ei. Palam. non per figuras & ænigmata videt Deum. Num. 12. Præterea, quis dicere posset Esaiam, Hieremiam, Danielelem, Ezechiam, cæterosque Prophetas fuisse mentitos, de quibus ait Augustinus: Dico illorum hominum non tantum linguam, sed & vitam fuisse Propheticam. Quis Joannem Baptistam, in utero matris sanctificatum, credet mendacia protulisse? Quo quidem Joanne non surrexit major inter natos mulierum, quique tantæ fuit sanctitatis, ut Messias esse putaretur. Quis hoc credet de Petro, Paulo, Joanne Evangelistâ, cæterisque Apostolis, de quibus Augustinus ser. 2. de Epiph. Apostoli, velut alii Cæli, narraverunt nobis gloriâ Dei? 3. Propter martyriorum tolerantiam. 4. Propter Ecclesiæ stabilitatem firmitatem, & permanentiam.

V.

*Fortuitum in mundo nihil est; Deus omne gubernat,
Et quod fortuitâ vi cecidisse putas.*

**Nichts in der Welt ohngefahr gschicht/
Durch Gott das Glücke steht und bricht.**

Nihil

V.

Nihil prorsus in Orbe fit (peccato solùm excluso) sine Dei voluntate. Fortunæ seu ridentis, seu sævientis imperium nullum est. Hæc idololatrarum somnia sunt, qui humanæ vitæ vicissitudines, à nescio quâ deâ, dispensari fingeant. Augustinus irridens: Quomodo ergò, inquit, dea Fortuna aliquandò bona est, aliquandò mala? an forte? quandò mala est, dea non est, sed in malignum dæmonem convertitur. Aug. l. 4. de Civ. cap. 18. Christiana sapientia fortunam omnem exhibet. Bona & mala, vita & mors, paupertas & honestas à Deo sunt. Quandoquidem itaque Dei nutu imperioque fit, quicquid fit in orbe, par est, ut omnia de manu Dei acceptemus, sanctissimæ illius Voluntati nostram per omnia, & in omnibus ita conformantes, ut nihil incertis eventibus, nihil casui, nihil fortunæ adscribamus: hæc veterum monstra sunt, inter Christianos minimè toleranda. Vera, sapiens & sancta est Philosophia illa: Dominus fecit hæc omnia. Nam, quod monuimus: Bona & mala à Deo sunt.

V I.

*Quid dubitas, olim quòd corpora nostra resurgent?
Defuncto ex grano florida vita redit.*

**Was newgebohrn wieder soll werd'n/
Muß zuvor sterben in der Erdn.**

Phi-

V I.

Philosophis quidem ignota fuit Resurrectio ; Paulum enim irridebant in Areopago multi, Act. 17. cū audissent resurrectionem mortuorum. Difficile illis erat intelligere, quomodo idem corpus, post tot transformationes resurgat, & eidem animæ uniatur. Sed, si divinam omnipotentiam consideremus, nihil est difficile illi, qui ex nihilo corpus & animam potest creare, quod & docet Augustinus Enchir. c. 38. Undè hæc facilitas describitur Ezech. 37. Ubi constituitur Propheta in campo, pleno ossibus mortuorum, & vox ait ad ipsum : Fili hominis, putasne vivent ossa ista ? Et dixi : Domine Deus, tu nōsti. Et iussus est Propheta clamare : Ossa arida audite verbum Domini : Ecce, ego intromittam spiritum in vos, & vivetis, &c. Hinc etiam Daniel de hac Resurrectione loquens, dicit Dan. 12. De his, qui dormiunt in pulvere, evigilabunt alii in vitam æternam, alii in opprobrium. In qua scriptura significatur, tam Deo facilem esse resurrectionem, quàm sit dormientis suscitatio.

*Qui cupis in vitam calorum pergere, prisci
Linque hominis, nec non indue schema novi.*

**Wer wandern will ins newe Lebn/
Der muß die alte Haut ablegn.**

Per

V II.

PER gloriosam Resurrectionem suam Christus nos instruxit: 1. Ut sicut ipse à mortuis resurrexit, ita & nos à morte peccati resurgere debere. Recordare, quomodo corpus Christi à peccatoribus in acerbissimâ ejus passione deformatum, accedente Resurrectionis momento, reformatum sit ita, ut nivem candore, ac splendore Solem superârit. Paulò antè non erat ei species, neque decor, & in puncto Resurrectionis suavissimâ pulchritudine, & purissimâ luce præditum apparuit. Ad hunc modum mediteris resurrectionem animæ, quæ in peccato mortua erat, ac per gratiam reviviscit; in puncto enim illo, ex imagine diaboli horrendâ, transit ad similitudinem Dei, ex tenebris infernalibus ad serenissimam lucem, ex deformitate turpissimâ, ad pulchritudinem, quæ lapites molliret. 2. Ut sicut Christus post Resurrectionem in novitate vitæ ambulavit, ita & nos, ut ultrà non serviamus peccato. Rom. 6, Serpentis instar veterem exuentes pellem.

VIII.

*Solis ad aspectum si acies mortalis hebescit,
Enthea scrutari mens tua caeca nequit.*

**Der irdisch Mensch gar nichts versteht/
Was in deß Geistes Krafft besteht.**

VIII.

INæstimabile damnum sibi acquirunt, qui Deum per peccati consensum & affectum deserunt. Ex hac Dei derelictione emergens damnum est Cæcitas, quoad cognitionem rerum cælestium; Quemadmodum enim Sole absente, nullam rerum formam distinguimus, sed omnia obscuritatis velamine obteguntur, ut dignosci nequeant, rerumque excellentiæ ponderari nequit; Siccitiam absente justitiæ Sole Christo, adeoque fidei lumine, intenebris errorum versamur, ut cognoscere res divinas omninò non valeamus; Undè veluti febricitantibus non sapit cibus; quia palatum infectum habent; Ita neque nobis, sic derelictis, manifestum evadit, quàm dulcia sint eloquia Dei.

Per fœdam ergò peccati ruinam, quâ à Dei gratia excidimus, usque aded cæcutimus, ut nigrum album, & bonum dicamus malum. Ambulabunt ut cæci, inquit Propheta Sophonias, cap. i. quia Domino peccaverunt, & David: Nescierunt, neque intellexerunt, in tenebris ambulant. Psal. 81. Esaias quoque cap. 59. Palpavimus sicut cæci parietem, impegimus meridie, quasi in tenebris.

I X.

*En quale ante oculos ! cū sēva podagra dolores
Elicit, & planctus ignibus usta suis !*

Wer allhie leid die Brunst der Gicht /
Darff leiden dort kein Fegfeuer nicht.

I X.

Felleæ bilis filia, ipso timenda nomine, atrox tyrannis Podagra ! membrifraga Erynnis. Ossium commiffiones ut subintrās, Tyrannidis regiam. Ossa decurcas corpore integro, & manus privando manibus, pedibus pedes, refumptis viribus redivivos, morte enecas quotidianâ. Quanta calamitas ! Plumarum in equuleo non extendis, sed contorques miseras, ut gemitum extorqueas; aqueas compedes injicis pedibus, manibus, nunquam suæ restituenda libertati. Semel hospes, semper hostis; Sævitiæ notas corpori inscribis tales, ut catalogo mortuorum ascribas vel vivos. Crudeliter adeò ludis cum homine, ut moriatur antè mortem, & membris emortuis suum præcedat funus; Ignis non es; nam extingui non potes : accendis tamen flammās; Nix non es; nam liquefieri non potes: congelas tamen in calcem aquas. Patibula erigis, ô quot ! Certè subalaribus patibulis affixi sunt podagrici. Quæris, quid sit podagricus ? Est viva spirans fornax calcaria. Si patienter feratur, loco erit Purgatorii. Hic ure, hic seca, modò in æternum parcas,

X.

*Arguit en culpa, Cor idem argutam probat, atque
Indicat & damnat, plectit & exequitur.*

**Wer sündigt/ hat in seim Gewisse
Den Kläger/Zeugen/und Schultisse.**

Con-

X.

Conscientia mille testes.

Maxima pœna suum gestare in pectore testem. Potius Ursis, Leonibus, Lupis, aliisque ferocissimis cohabitandum foret bestiis, quàm furem ad eò atque insanientem gestare in corde vermem. Caino hunc in vita vermem sentienti totus non sufficiebat Orbis, in tantas fuerat conscientia augustias reductus; Judas Iscarioth, idèò desperabundus, laqueo vitam finivit. Pravae mentis gravamen est atque animi perturbatio sive anxietas. Indicat id Salomon, Sap. 17. Semper timet sæva perturbata conscientia. Festes sunt primi Parentes, qui in voluptatis existentes Paradyso, quamdiu in innocentia primâ perstitere, & gratia ornati, magnâ cordis quiete fructi sunt; At quamprimùm divinæ Majestatis præceptum violârunt, gravata est eorum conscientia, tantusque timor cor eorum invasit, ut à facie Domini abscondere se tentârint; Conscientia illos pressit. Ipsa comparatur justo judici, perpetuæ Accusatrici, expertissimo Medico, truculento Carnifici. Luculentum anxietatis conscientia testimonium habetur in supradicto Cain, Filiis Jacob, Herode atque innumeris aliis. Pravae conscientia gravamen ingens est animi tristitia, De salutis æternæ consecutione desperatio.

XI.

*Qui ditat, Deus est, Deus est, qui pauperat idem;
 Sen bona, sen mala sint, fecit in urbe Deus.*

*Das gut und böß der HErr bereit/
 Zur Gnad/ und Straff/ in Gerechtigkeit.*

Regius

XI.

Regius Propheta de Deo loquens, inquit Ps. *III.* Gloria & divitiæ in domo ejus, cælesti, ac terrenâ. *A*hipso omnia. Paupertas & honestas à Deo sunt. Deducit ad inferos, & reducit. Ditat & pauperat. Humana itaque voluntas divinæ in omnibus conformanda; Hæc cælum est extra cælum, ac vera vitæ beatitudo. Beatus es, & benè tibi erit. Ps. *127.* quisquis hanc propriæ voluntatis cum divinâ conformationem perfectè attigaris, omniaque velut de manu Dei cupidè amplexatus fueris : hæc tua in hoc Orbe inferiore beatitudo erit; fruëris perenni quodam gaudio, & lætitiâ non multis notâ; hac enim felicitate fruuntur homines intimâ familiaritate Deo conjuncti: Beatus es, & benè tibi erit. Uti autem in cælo nulla est vicissitudo, nullum (sic loquar) heri aut hodie, sed continuus quidam sibi que semper simillimus æternæ voluptatis affluxus, isque invariabilis, & nunquam non simul totus; Ita & ii, qui hanc suæ & divinæ voluntatis unionem adepti sunt, jam penè immutabiles, quicquid ærumnosæ vicissitudinis intercurrit, rationis imperio premunt : Omnis eorum gustus & oblectatio est Dei beneplaciti beneplacitum. Quietem illorum, si fortè quid incurrat, nihil est certerè quod evertat. Pater in jobo. Qui confidunt in Domino, sicut mons Sion commovebitur in æternum.

XII.

*Ne tenta Dominum, concessis utere causis,
Audacem infelix sequitur exitium.*

Auff deinen Wegen soltu gehn/
So würd dich kein Unglück befehn.

XII.

Impavidæ ad pericula mentes, sui que plus nimium securæ, crebro in exitium trahuntur. Impetu insignes sunt, ad flagitia licet divertentes. Temeritate feruntur illi homines in virii partes. Hunc affectum, cum non satis sibi cavet, sui fiducia corrumpit, cuncta despiciens, superbix quoque malis infectus est, in jactationem proclivis. Arrogantia omnis à Deo tandem deprimitur, ejusque concitat iram præsumptio. Ejusmodi deliri sunt, in obvia se vitæ discrimina præcipitantes.

Medio tutissimus ibis.

Qui amat periculum, in illo peribit. Fortunæ nimium confisi, pereunt tandem. Dionysius junior Syracusis (ubi tyrannidem exercuerat) pulsus, exulavit Corinthi, ibique Ludimagistrum egit, teste Cic. Polycrates Samiorum tyrannus, post multos ridentis fortunæ Zephyros, ab Orcete, Cyri præfecto, superatus, & suspendio est affectus. Quos evchit fortuna dejicit:

- - - - - *Vnde superbus*

Tarquinius regno pulsus fuit.

Marius, septies Consul, qui de Jugurtha triumphârat, Cimbros & Theutones subegerat &c.

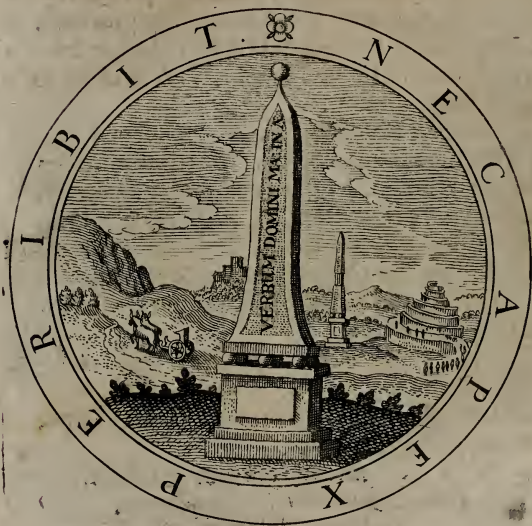
- - - - - *In cano jacuit, cannaq; palustri,*

Pertulit & tanto multa pudenda viro,

Ovid, lib. 4. de Ponto.

XIII.

*Et Terra, & Cali, vel in his quaecunque peribunt,
Vox tua in aeternum dia, Iehova, manet.*

**Das Wort des HErrn ewig steht/
Ob Himmel und die Erd vergeht.**

Ver-

XIII.

Verbum Domini manet in æternum, uti & Ecclesia
ejus, ceu firma petra, æternùm durat;

Fluctuat: ast nunquam mergitur illa ratio.

Nec portæ inferi prævalebunt adversus eam; Innumeras
quidem passa est persecutiones, non solum hæreticorum
plurimorum, qui eam conati sunt diversimodè destruere,
sed maximè passa est tribulationes, & persecutiones à Ty-
rannis, Infidelibus, Regibus, & Imperatoribus, non uno
solum, vel duobus, sed plurimis, & per universum orbem,
ut à Nerone, Domitiano, Traiano, Antonio, Severo, Ga-
lieno, Juliano, Decio, Valeriano, Diocletiano, Maximi-
ano, Maxentio, & aliis multis, & tamen nunquam potuit
prostrni, licet persecutiones non solum habuerit in tem-
poralibus, sed & in spiritualibus. In hanc, si salvus esse
velis, tibi intrandum, & in eâ, usque ad vitæ finem, perse-
verandum.

XIV.

*Qualis amor Christi in nos, te Gallina docebit,
Qua generat pullos, educat atque docet.*

**Die Gluckhen / mit ihren Küchelein /
Christi Lieb gegen dir zeigt sein.**

Gallina

XIV.

GAllina pullos suos nutrit, amat, foret, protegit. Ita Christus Gallinæ se comparat: Quoties volui congregare filios tuos, quemadmodum Gallina congregat pullos suos sub alis. Diligis, Domine, ait Sapiens, Sap. x i. omnia, quæ sunt, & nihil odisti eorum, quæ fecisti; Omnis enim Artifex diligit opus suum, 9. Ethic. Amor: verò Salvatoris cunctos mundi excedit amores:

I. Amorem naturalem, qui est inter patrem, matrem, & filium; nulla enim mater filium in tantum dilexit, quantum ipse Dominus nos amavit. Et ideò inquit Esaias: c. 49. Nunquid oblivisci potest mater infantuli sui, ut non misereatur filio uteri sui? & si illa oblita fuerit, ego non obliviscar tui. Ecce, in manibus meis descripsite: Illa autè scriptura non fuit facta calamo, aut atramento artificiali, nec in charta animalis mortui; sed calami fuisse clavi, atramentum sanguis ejus pretiosus, scriptores perfidi judæi ac milites, charta verò delicata ipsius caro in Cruce extensa, literæ fuerunt cicatrices.

II. Amorem Matrimoniale; si enim uxor fornicatur à viro, repudiata ulterius, ut communiter, non recipitur: verum si hominis anima Christum sponsum deserit, ac diabolo adultero consentit, eam tamen Christus pœnitentem recipit.

III. Amorem Sociale, qui est inter amicos; nullus enim homo pro inimico mori vellet: vix autem, qui pro amico bono: Hæc tamen perfecta est Charitas; nos autem non eramus justii, sed impii; Et tamen Christus pro nobis mori voluit.

XV.

*Cassus amor nihil est; quid enim sine fomite flamma?
Frustrâ est, invitâ si quis amat Venere.*

**Lieb haben steht ein jeden frey/
Ob gleich kein Gniß und Gwin darbey.**

Amor

XV.

A Mor à naturâ homini est insitus. Ad hunc affectum si institutio recta accesserit, nihil in mortalibus magis eximium. Malè nihilominùs severi homines amorem averfantur, eumque fœdâ & enervi imagine sibi fingunt: quo nihil in humanis rebus sincerius, modò in justis limitibus, & à virtute factis, ardens, non etiam suo incendio quæ vetantur corripit. Neque in adolescentibus tantum, aut maturæ ætatis hominibus blanda illa cupiditas concitatur; sed & pueras in innoxiiis sollicitat annis, ut intelligas hunc ignem dignis pectoribus penè non tam accedere, quàm innasci. Nec existimes, in dispari tantum sexû hunc affectum convenire; Nam & Alcibiadem Socrates amavit, nec Lycurgus in turpem instituit disciplinam, ne quis juvenum suo amatore vacaret. Hic amor quidam benevolentix nexus est, quem amicitiam appellaveris; itaque A. M. A.

XVI.

*Qui veritatem prædicat,
Tandem misellus vapulat.*

**Wer will ein andern sagen wahr?
Darüber geräth in Gefahr.**

Obse.

XVI.

O Bsequium amicos, veritas odium parit. Animalia complura Leo suum in spelæum vocârat; appropinquante Lupo, petiit Leo, quonam pacto sibi regia sua probaretur? nimium quantum foetere, Lupus infit; hac veritate objectâ discerptus est Lupus miser; vulpes verò, cum se catharro laborare diceret, salva evasit; Sic etiamnum plures

Astutam servant sub pectore vulpem.

Et jam veritas exulat aulis: regnat palpatio. Audaxibi, qui loqui veritatem audet. Amos 7, c. Idololatriam Jeroboam Regi exprobrans, à summo Pontifice ejicitur aulâ & regno. Ut Balthasaro Regi Babyloniorum veritas annuntiaretur; non ausus est Deus ei virum mittere, sed manum hominis scribentis contra candelabrum in superficie parietis aulæ regiæ. Dan. 5, 4. Nathan Propheta Davidi nunciassse veritatem jussus à Deo, ante altè petit exordium, quàm ad rem descendat: & parabolâ de ove pauperis cæsa à divite ob luxum convivij, cum circumvenit; Lataque ab Rege sententiâ, edixit demum: 2. Reg. 12. Tu es ille vir &c. Adeò plena est periculi functio aulicæ potentie veritatem insinuare; Quocircâ benè Lucanus:

- - - - - *Exeat aulâ,*
Qui cupit esse pius; nam
 - - - - - *Virtus, & summa potestas*
Non cœunt.

XVII.

Hart als ein Stein ist/der nicht jung liebet in Ehren/
 Frostiger als Enß ist/der keine Wärme fahet.

Wer nichts von Menschen Liebe weiß/
 Ein Stein ist/oder kaltes Enß.

XVII.

DEI mandatum est, ut se proximumque diligamus. Amor duplex est : Amicitiz, quo amamus alterum propter seipsum : Concupiscentiz, quo amamus alium propter emolumentum ex ipso. Ille huic præstat : Utroque summè diligentus est Deus.

1. Concupiscipili; 1. Quia Proverb. 3. Omnia, quæ desiderantur, huic non valent comparari. 2. Hinc Moyſi ait, Exod. 33. Ostendam tibi omne bonum. 3. Exclamat S. Anselmus : Cur ergò per multa vagaris, ô homuncio, quærens bona animæ & corporis. Ama unū bonum, quod est omne bonum, & satis est.

II. Amore amicitiz amandus Deus est, quia Deus est. 1. Pl. 68. Quid est mihi in Cælo, & à te quid volui super terram, Deus cordis mei, & pars mea Deus in æternum? 2. Non vult amore profano diligi Deus : sed amore, qui sit omnia super. 3. Hinc D. Thom. in Opusc. de Amore Dei, ait : Dei proprium est, ut sit centrum totius amoris; est enim summum bonum; cui proinde debetur omnis amor.

Amandus verò est proximus, propter Deum.

XVIII.

*Post Venerem triste est animal, sed regula paucis
Stringitur exemplis, quod tibi schema refert.*

Nach Lieb / kumbt Leidt :
Trauren / nach Freud.

Mæror

XVIII.

Mæror amorem comitatur. Nimis, quàm certum; itaque cave sis omnes pudicitiae hostes, præsertim temperandum oculis, ne in fæminas, potissimum si compluræ sint, curiosius defigantur; imò, ut etiam tui ipsius minùs decentem aspectum declines; Sic ægris noxios cibos, ne quidem videri sinimus, ne concupiscant. Libri quoque rurpes abjiciendi. Sunt homines (propè canes dixerim) ut quas obscænitates ipsi admiserint, non pudeat, quasi fœdum vomitum projicere in miseras chartas, undè alii legendo resorbeant; perindè ac si forent parùm incesti, nisi alios suis sordibus incestarent. Ita proponitur & propinatur tartareum fel sub melle, & in auro Babylonica meretricis, miscetur præsens venenum. O calamos Syrenes! ô Lenones libellos! Venio ad imagines fœdas, spectacula eò periculosiora, quò fixiùs diuturniusque spectari possunt. Hic est scopulus multorum fœdo naufragio infamis; nam didicere, quod spectârunt. Quas habes ejusmodi imagines, perde, ne te perdant. Tandem familiaritatem cum mulieribus fuge. Hic sunt syrtes, hîc seillæ, hîc charybdis, hîc blanda exitia Syrenum, hîc quicquid uspiam est castis moribus formidandum.

XIX.

*Quid rem scire juvat, nisi scis, quo tempore agenda
Prudenter, quo sit res quoque tuta loco?*

**Viel wissen / und nichts recht verrichten/
Ist Narrenwerck / und unnütz dichten.**

Qui

XIX.

Qui supra pueros sapiunt, postea infra decus virilis prudentiæ delirant. Equis certè, juvenisq̃ue, in primorum annorum libertate incuriosos impetus effundere concedimus, ne tunc primùm robur enascens timeat ad vincula accedere. Adeò cæcæ mentes, quod in cæteris animantibus videmus, in nostris pignoribus aut negligimus, aut nescimus. Neque tamen in infinita libertate prima hæc ætas dimittenda est. Sit illis mediocri terror supplicii, summa parentum reverentia, & semper, quantum sibi liceat, ignorent; Nam si procax est alicujus pueritia, nimiaque ferocia exuberat, tunc facessant lenitatis ista præcepta, tumorque, naturæ vitio enascens, quem sæpè parentum lenitas ad ulceris maturitatem foret, adhuc crudus ac facilis exsecetur. Hoc modo lepida pueritia suæ & parentum voluptati relinquetur, & postquam expleverit stultitiam innoxiarum cupiditatum, ipsa ætas paulatim studia mutabit, radicesque virtutum adolescent, quas ipsi jam non impetu, sed judicio amabunt. Tunc afferent ad adolescentiam, & ad crepusculum prudentiæ, mentem liberam placidamque, quæ ad illius lucis pulchritudinem vi suæ institutionis obversa sit.

XX.

*Fortiter ut quid agas, nisi agas prudenter, idemque
Pondere in exitium precipitatur onus.*

*Macht ohne Raht /
Zu trümmern gahet.*

Cun-

XX.

Cunctis in rebus consilium, & ratio, & prudentia adhibenda sunt. Minus præmeditatè nil agendum, nî pænitere mavis;

Quicquid agis, prudenter agas, & respice finem.

Serò sapiunt Phryges. Post factum pænitet actum. Seneca in Lib. de 4. virtutibus, ait: Tria sunt ad prudentiam pertinentia: præterita recogitare, præsentia ordinare, & futura prævidere; ideò de imprudentibus dicitur Deut. 32. Gens absque consilio est, & sine prudentia. Utinam saperent, scilicet præterita, & intelligerent, scilicet præsentia, & novissima providerent. Tempus præteritum recolendum, à Deo illud nobis fuisse concessum, ac propriè nostrum, certum & indultum; præsens autem ac futurum, est omnimodè incertum nobis; dubium, & in solius Dei potestate situm. Præsens quod attinet, cùm id adhuc divina bonitas nobis concesserit, pœnitentiæ ac emendationi vitæ, bonisq; operibus tribuendum est. Futurum attendendum, per firmum in cæpto bono perseverandi propositum. Quid prodest Vineam magno labore phantasse, si antè vindemiam vites jam uvis refertas, excidas & evellas. Sic planè nihil proderit nobis, quamvis multa præclarissima præcedentibus temporibus operati fuerimus, si antè finem desistamus.

XXI.

*Mirâ naturæ vice femina nasculus extat,
Et quæ sponsa fuit, jam tibi sponsus erit.*

**Oft die Natur was neues bringt /
So die Vernunft unmöglich findt.**

Omnium

XXI.

OMnium rerum sunt vices. Inversus est mundi ordo.
Esse equus optat bos piger, optat arare, caballus.

Virgo virum, vir feminam agere pervellet. Et cur-
 rus bovem trahere perspicitur, Alter in alterius officium
 irrumperere, adeoque nemo suâ sorte, contentus esse. Qui
 subest præesse vult, atque imperare; idque totum ex vana
 animi elatione provenit, quæ tamen dejicitur deprimi-
 turque; etenim

*Sapiens ventis agitatur ingens
 Pinus, & celsa graviore casu
 Decidunt turres, feriuntq; summos
 Fulmina montes.*

Sed: *Beatus ille, qui procul negotiis,
 Paterna rura bobus exerceat suis.*

Humilitas exaltat, Quantum origo fontium deprimitur,
 tantum ascendunt ipsi. Te jactas eum, qui non es; & su-
 perbis. Ridetur meritò Epicurus, quod se sapientem di-
 ceret, & hoc ipso esset insipiens. Humilitas beat. Quò
 eam amplectimur arctiùs, hoc plura in nos bona confert.

XXII.

*Maturè sapiens trutinat, citò perficit, at post
Actus, Concilium concipit insipiens.*

Ein Weisser zuvor als erwegt /
Ehe er das Werck mit ernst anseht.

XXII.

Suas quisque partes rectè, & ritè agere studeat.

REgum sapientissimus prævidens plerofq; mortalium, longa sibi inaniter in futurum sæcula polliceri, singulos hortatur à vanis hujusmodi conceptibus abstinere, nec solùm non in plura annorum lustra sed nec in crastinum diem durationē conicere, inquit Prov. 27. Ne glories in crastinum, ignorans, quid superventura pariat dies, q. d. Ne glories de futuris, dicendo: Cras genio indulgebo, deliciis me tradam, agros emam, plantabo vineam, de hoste meo me vindicabo, aut aliam vitæ rationem instituem; nescis enim an crastinâ die superventurus sis. Verè Horatius:

*Quis scit, an adjiciant hodiernæ crastina summa
Tempora Dii superi?*

Quàm multi illâ ipsâ horâ ac momento, quo vel maximè se vivere, ac deliciis vacare arbitrabantur, extincti sunt.

XXIII.

*Multa negat Ratio: at vera Experientia monstrat;
Se hominem causæ, re sibi teste, latent.*

XXIII.

NOscitur, non omnium rerum constare rationem, sed experientiam; Undè enim venit, quòd, cùm tria sint lucidissima, Oleum, Argentum, & Ignis, ac nihil habeant in se nigredinis, dant tamen aliis, quæ non habent; nam Oleum lucidum nigras maculas infundit. Argentum candidum lineas nigras tingit; & Ignis fulgidus ligna ac paleas nigra facit? Quid est, quod paleæ tantæ sint catiditatis, quod poma cruda maturan, & tantæ frigiditatis, quòd nives mediâ in æstate conservant, ne fluant; cùm tamen calidum & frigus sint contraria, & duo contraria in eodem subjecto esse non possint? Calx, in quo ignis latet, & cùm naturaliter aqua ignem extinguat, oleumque ignem nutriat: tamen si quis aquam in calcem infundat, mox ignis latens urere incipit, & si oleum affundatur, mox ignem illum extinguit? Adamas ferro non frangitur, ac nullo consumitur igne, & hircino tamen sanguine mollescit. Sapiens ait: Cunctæ res difficiles, non potest homo eas explicare sermone. Quid, quòd fulmen aliquandò manum hominis ferit, & tamen chyrothecam, in quâ manus erat, non lædit? Argentum in marsupio liquefacit, & marsupium ipsum non urit? aliquandò vas percutit & confringit, & tamen vinum, quod naturæ liquidæ est, per tres dies, vase fracto, non fluit? Reddant rationem de his minimis, qui divina requirunt.

XXIV.

*En vapor ignivomus rupes clam rumpit & arces,
Millia quas equitum vincere non poterant.*

Ein Feind brauche Vorthail/ oder Macht;
Drumb weißlich nimm dein Sach in acht.

Sapient-

XXIV.

Sapientia dolusq; ac stratagemata Ducum sæpiùs hostem, quàm armatorum impëtus evertit; Ob hoc varix illorum fuerunt quondam coronæ, Gemmatæ, Aureæ, Vallares, Murales, Rostrales, Civicæ, Triumphales. Summam rerum præclarè gestarum mercedem Romani existimârunt, si suos Imperatores, Duces, Equites, Antesignanos, cæterosq; milites strenuos, (pro suo quemque tamen merito, dignitate, gradu, commissaque provinciâ) certis coronis honestarent. Triumphalis, laureis ramis baccisq; circumtexta, invictis triumphatoribus offerebatur, Quibus, ut hostium victoribus & domitoribus, totâ Urbe Româ, magnificis curribus & rhedis circumvectis, triumphum agere, Senatus ipsius decreto fas erat. Prius tamen edocto senatu de quinquies mille hostibus uno prælio cæsis. Tribuno militum, Equitive, qui hostium obsidionem strenuè sustinuissent, ab iis, qui liberati servatique fuerant, dabatur Corona obsidialis, sive graminea, omnium honoratissima, illustrissimaque. Querceis alii foliis ac fastigiis textâ coronâ donabantur. Muralis dabatur corona ex auro conflata illi, qui primus vi atque armis hostium mœnia transcendisset. Alii aliis decorabantur; nec inquirabatur, an virtute aut dolo evasissent victores.

XXV.

*Quos vis insanos domat haud privata parentum,
Hos labor emendat publicus atque fames.*

**Durch Hungerszwang und durch Arbeit
Zur Frömmigkeit könn böse Leuth.**

In-

XXV.

INobedientiam ac protervorum isthæc merces tribuitur. In has eos angustias nonnunquam Gula redigit, inobedientia, pravaq; societas otium, lusus vitiaq; complura. Quare ad rectam filiorum institutionem Parentes tenentur, & nemo ignorat, quanti ad Reip. salutem, si probè curetur, & ad ejusdem perniciem interfit, si negligatur. Quemadmodum Dei jussu liberi parentibus honorem, amorem, obsequium, atque obedientiam in omnibus, quæ rationi sunt consentanea, debent; ita & ejusdem summa voluntas est, ut parentes Liberis amorem præstent illos alant, bonisque moribus instituunt. Ecclesiasticus ait c. 7. Filii tibi sunt erudi illos, & curva illos à pueritiâ illorum. Vides hîc quoties, & quam seriò Deus parentibus Liberorû curam imperet? Sit ergò prima ea parentibus cura, liberis non aurû, non peritura fortunæ bonacumulare, sed virtute & sapientiâ exornare. Liberos qui ditare, potiùs studet, quàm probos mores docere, similis est illi, qui neglecto pede calceos curat, ait Plutarchus de Liberorum educatione. Novellam & teneram adhuc arborem facilè est, aut curvam in altum surrigere, aut in quâcunq; libet partem inflectere, cujus deinde annis roborata vitium mutare nemo potest.

XXVI.

*Alata inventa est mola, corpore mobilis olim;
Corpore jam immota est, mobilis at capite.*

**Von Alters lang erfunden /
Sich endert zur Stunden.**

X X V I.

*Qui non assuescit virtuti, dum juvenescit,
— A vitiis nescit desistere, quando senescit.*

A Tramenti guttæ, quæ candidam vestem aliquam
fædant, si statim lavantur, faciliè delentur: quod si
eas senescere sinimus, vix tolli possunt. Plantæ, si
in eo loco, in quo natæ sunt, relinquuntur, aut nullum,
aut certè amarum afferunt fructum; & ideò transponi de-
bent, & hoc maturè; quia si duriores fiunt, difficilè alibi
radices agere poterant, & si agant, tenuissimæ erunt, &
exiguæ virtutis, ita ut possint à quocunque vento avelli;
Ita etiam si puer in pravâ illâ inclinatione, in qua natus est,
relinquatur, quos afferet fructus amari erunt; ideò ante-
quam durior disciplinæ & institutioni fiat, transponi de-
bet, ut optimas in virtute radices agat, neque faciliè ten-
tationum ventis possit avelli. Malorum filii malâ deprava-
ti disciplinâ, rebus omnibus inutiles sunt, præterquàm
quod diabolo tradantur in escam, & sæpè permittit justo
judicio Deus, ut, qui virtute non educati, cum jam gran-
diores sunt, parentibus parere recusent, neque canitiem
eorum venerentur, quos neque Deum ipsum venerari do-
cuere.

XXVII.

*Nec rubor, aut pallor cohibet me dicere verum
Vel diviti, vel pauperi.*

*Ohn Ansehen der Person
Ich red / und niemand schon.*

Cor-

XXVII.

Corrui Veritas in plateâ. Inundavit mendacium.
Illa est exosa Dynastis. O rem deplorandam! Po-
tentes rerum adeò fastidire verum. Verè Comicus:
Obsequium amicos, Veritas odium parit. Unanimis est
impiorum concordia ad pietatem & veritatem impugnan-
dam. Omnia vitia contrà unam virtutem conspirant,
omnia falsam unam veritatem impugnant. Verùm Scri-
ptura, Libri vera annunciant, nemini parcunt, revelant
iram Dei de cœlo super omnem malignitatem hominum.
Nihil ad gratiam proferunt. Non externas hominum
qualitates, divitias, potentiam, formam, nobilitatem, se-
xum, atque id genus alia respiciunt, arguunt peccantes,
Veritatem docent. Aliud nihil, quàm quod suggessit
Veritas, Orbi detegunt.

XXVIII.

*Nec quicquam invidies oberit, cui fata favendo
 Profunt: quod Dii dant, nemo vetare potest.*

**Was dir Gott gonn /
 Nimbt dir kein Mann.**

XXVIII.

Invidus alterius rebus marcescit optimis.

A Nacharxis Philosophus causam plerique doloris hominum rogatus edicere, ait: Invidiâ est quâ plûs, de alterius prosperitate ac virtute plerique dolent, quàm de vitiis. Isid. Nulla est virtus, quæ non habeat contrarium invidiæ malum. Sicut eos, ait Stobæus, qui in Sole ambulant, umbra sequitur, ita incedentis per gloriâ comes est invidia. Ideò Themistocles; Dux Athen., teste Plutarcho, juvenis disctabat; Novi gesta mea necdum famam mereri; quod ea nondum invidia comitatur. Ut rectè quidam invidiam appellârit fortunatorum antagonistam. Similis draconi, Apocalyp. 12. qui caudâ suâ stellas trahebat; Ita virtutes in animâ rutilantes nittitur obfuscare Invidia. O quot ista Mægera tragœdias civit! Angelos concivit ad rebellionem. Cain. Gen. 4. armat in fratrem. Fratres Gen. 37. in Josephum. Esau in Jacobum Gen. 25. Saul in David, 2. Reg. 14. Deniq; Sapient. 2. Invidiâ diaboli mors intravit in orbem. O viperam genitricis ventrem dirumpens, ut vivere non incipiat, nisi per mortem parentis! O rubigo edax domicilii sui! O Arcana, vertis in venenum, quod attingis!

Tria sunt, quæ altissima quaque infestant:

Summa petu livor, perflant altissima venti;

Summa petunt dextra fulmina missa Iovis:

— — *Nec magnas patiens exurgere laudes*

Invidia.

Hh

Non

XXIX.

*Non lambente boves linguâ, sed calce resistunt:
Frustrâ etiam imbellis bella repellit homo.*

*Es ist schwer wider Gewalt zu streben/
Und sich gegen grossen Macht erheben.*

XXIX.

NE Hercules quidem contrà duos. Sæpè quidem in varijs regionibus versi sunt Reges; quibus expulsis, & per veræ libertatis imperitiem, devotis, successit aut cæcæ popularitatis imperium, aut permissa proceribus potentia, id est, multiplex, pro unico quod expulerant, regnum. Ac ut membra, quæ violentia de naturali sede dimovit, non nisi per violentiam in articulos suos redeunt, ita provinciæ quæ hoc modo ab optimo gubernationis genere diverterant, prius errorē multis cladibus expiârunt, quàm antiquæ, & à se projectæ rectitudini redderentur. Subeundum itaq; subeundumve jugum est, si excuti nequit. Ferendum patienter. Sustine ac patere nè patiatis. Patientia colligit rosas. Exerementicia hirundinum fæce excæcatus Thobias, sinistram illum casum tulit constanter. Quum Cambyses Rex Persarum, filium Praxaspis (à quo monitus fuerat vitandæ ebrietatis) sagittâ confodisset, pater dolorem suppressit, atq; etiam regem laudavit, ut sagittariæ artis peritum. Cato nullis unquam casibus est mutatus, nulli succubuit calamitati. Itaque magnanimus esto, Erit

Tandem Patientia victrix.

XXX.

*Quid jactas vires animi? quid acumen adoras?
Nemo sibi satis est; Rex eget ipsius ope.*

**Ohn guten Rath nichts solst anfangen /
So du wollst Glück und Steg erlangen.**

Nemo

XXXI.

Vtere consiliis; quia factum poenitet actum.

NEuno ingenio suo fidat, aut industriae. Propriis in causis Talpæ sumus: in alienis Argi. Dubiis in rebus Sapientum exquire consilium. Corona senum multa prudentia. At sengerum tū consilium dare debent.

1. Apocal. 1. Visus Princeps sedere in throno, & viginti quatuor seniores, albis, vestiti, circum; ita sunt candidi consultores; candor enim symbolum est puritatis. Sint quoque taciti; hinc prisce sanum Consilii habuere subterraneum; quod celanda sint consilia: & in eo candidam aquilam cum crista gallinacea diversi colore; quod quavis pugnacissimis, Regibus consulere ad pacem debeant.

Henr. Farn. l. 1. de sim. Reip. Lacones, nacti victoriam stratagemate, sine sanguine multo, bovem Marti: at multo cum sanguine partam, Gallinaceum offerebant. Ergo Consiliarius imitetur Deum, dicatq; cum eo, Jerem. 29. Ego cogito cogitationes pacis, & non afflictionis. Aelianus prodit, Persis in more fuisse, ut consulere volentem Reip. sisterent in laminâ aureâ. Hanc ferebat præmium, si Reip. salutare ipsius concilium accidisset: Sin infelix; virgis plateatim exdebatur. Consiliariorum ergo tarda & firma sint consilia. Valeat apud ipsos Delphicum istud: Festina lentè.

XXXI.

*Quam fragile est fortunabonum? sic molle repente
Frangitur ut vitrum! Prô mala fida Dea!*

*Ah! Glück und Glas!
Wie bald bricht das?*

XXXII.

Fortuna vitrea est; cùm splendet, frangitur. Permulti ex prospera fortuna ad humilem miseramq; redacti sunt. Dionysius junior Syracūsis (ubi tyrannidem exercuerat) pulsus, exulavit Corinthi, ibiq; Ludimagistrū egit, teste Cic. Polycrates Samiorum tyrannus, post multos ridentis fortunæ Zephyros, ab Orcete, Cyri Præfecto, superatus, & suspendio affectus est. Xerxes, qui Ægyptum subegerat, à Themistocle victus, ab Arihabano est interfectus. Mithridates rex Ponti, qui annos quinquaginta Romanos variis cladibus affecerat, Asiam occupaverat, Quintum Oppium Proconsulem, & Aquileium Legatum in vinculi coniecerat, à Lucullo primū, deindè à Pompejo superatus, mortem sibi intulis. Tarquinius Superbus regno pulsus est. Horat. lib. 1. Serm.

— — — — — *Inde superbus
Tarquinius regno pulsus fuit*

Senior verò Marius, qui septies Consul fuerat, de jugurthe triumphārat, Cimbros & Theutones subegerat, Apulejū & Glauciam seditiosos interemerat, victus à Sylla aliquādiū delituit in Minturnensium paludibus. Ovid. lib. 4. de Ponto:

*Ille Iugurthino clarus Cimbroq; triumpho,
Quo victrix toties consule Roma fuit;
In cano Marius jacuit, cannag; palustri,
Pertulit & tanto multa pudenda viro.*

Hen!

XXXII.

*Heu! quàm vanus amor? Cui nunquã videre tutum,
Fit citò cæcus amor, vanus abitque citò.*

*Lieb ist ein Liecht /
So bald verblichet.*

Amor

X X X I I I.

A Mor est pulchritudinis desiderium. Plotinus triplicem constituit pulchritudinem: quæ nihil aliud est, quam gratia ex plurium concinnitate coerta; atque ea vel est in animo, ex virtutibus parta; & venustas nominatur: vel in corpore ex lineis, & coloribus simul maximâ congruitate coalescentibus; & decus est: postremo sonorum jucunditas pulchritudinem reddet vel maximam. Hæc pulchritudo tres habet sensus illi subservientes, interiorum mentis oculum, corporis visum, & aurem accommodam sonis percipiendis, tactui verò nullus relinquitur locus; Valeant igitur libidinis incendia, fugetur procul intempestiva titillatio. Obsævus namque amor hominem in alium mutat; ac sæpè exuit, & brutescat. Aestus veneris Euphrati similis est, rapidissimo & vorticoso flumini. Nefas est. Ignis est. Tali ab igne procul! Ex parva scintilla in magnum gliscit incendium. Isti sunt pauci ex innumeris, Luxuriæ effectus. Momentaneum æternum.

XXXIII.

*Judicio ingenioque vatet rarò unus & idem;
 Ingenio sua vis: Enthea judicio est.*

**Wiz und Verstand
 Selten verwand.**

Duo

XXXIII.

Prestans est ingerenda Rep. prærogativa, posse magnis & virilibus ingeniis, quæ rei familiaris angustia aut aliæ difficultates premunt, propitiam manum dare, & veluti adesse Naturæ implorati. Quod ut illi facere est decorum, ita nec impunè possunt omittere, scilicet vel tacitâ indignatione bonorum castigari, vel assiduâ exprobrantis virtutis imagine apud se hanc culpam lucentes; cum enim hoc ipso attolli meruerint, quod aut sint, aut credantur, primæ illius & prudentis industriæ viri; quid morantur suam sortem agnoscere, & ingenij similitudine junctos cognatâ charitate complecti? Nec ignorant, quid sint, aut undè petendi. Benè consultum generi humano, si tanta præstantium animorum messis esset, ut, distributis inter illos rerum publ. negotiis, superessent adhuc vacui aliquot superfluo & in utili munere à Numine Orbi ponati. Multò parcius eum felicitate hominum actum, rarumq; in omni ætate ac populo fuit altum ingenij acumen, purum, aptūque omni vitæ cuicumq; incubuerit, ex cultum disciplinis, exertâ fortiq; verecundiâ natum omnia nec quid nimis audere. Illas mentes cum Optimates vocant in publicæ felicitis partem, se ipsos quidem primum, quasi illius genij participes, commendant, tum Reip. nervos addunt, nunquam pulchrius, quam à Sapientibus gubernatæ.

XXXV.

Vim vi repellere licet :

Dnella verò perduellium detestabilia sunt. Quid? Istane vera nobilitas repetere cum sanguine vindictam? Hæc verò barbara est veritas. Si homicidia vel pariant, vel tueantur nobilitatem: jam quintum Decalogi præcipiet iniquitatem; quod prohibet duëlla & vindictam. O perversum nefas! Vera nobilitas virtutum agnoscit parentem, & colit: non impietatem. Ovidius in lib. de vetula canit: :

Nobilitas hominis mentem franare furem.

Et: — — — — — *Virtute remotâ,*

Migrat in exilium nobilitatis honor.

Vindicta hæc, & victoria est, Iram vicisse suam. Et

Fortior est, qui se, quàm qui fortissima vincit.

Mania.

Ambrosius, Chrysostomus, homil. de David? admirabiliorem ajunt fuisse Davidem ignoscendo Sauli, quam vincendo Goliath; Quare, Magistratus, ferro in duellorum victores animadvertite: in victos & victores excommunicationis fulmina torquete Præsules: Pastores cæsa cadavera cœmiteriis arcete. Jerem. 22. Sepeliantur sepulturâ asini putrefacti, & projecti extrâ portas Jerusalem; Nam Psal. 138. Viri sanguinum declinate à me.

XXXV.

Ripper und Bucher sind fast gleich /
 Ein jeder mit Betrug wird reich.

Wer Roß vertauscht /	Und Wahr verkaufft /
Gut Geld begehrt /	Im gringen Wehrt /
Höher im Preiß /	Als er selbst weiß /
Ist das nicht Kippn /	Und gefährlich wippn /
So ist es doch gleich Wuchers Griffen.	

XXXV.

Avaritia est infelix malorum radix. Dux res, quæ maximè impellunt ad maleficiũ; Luxuries, & Avaritia sunt, ait Cic. lib. 2. ad Heren. Val. Max. l. 3. Avaritia neque habendo fruitur felix; & cupiditate habendi miserrima est. S. Chrysoft. in Matth. Avaritia est insatiabilis ebrietas, injustitiæ fomes: Avarus communis omnium hostis. Hier. Avaritia est bursa Principum, cellarium latronum, rixa parentum, sibilus hominum. 1. Tim. 8. Est radix malorum omnium. S. Basilius Hom. 17. in Ditescentes: Mare terminas habet: nox leges non transgreditur: solus avarus nullum circumscribit tempus, terminum nescit: sed ignem imitando, omnia comprehendit, ac depascitur. Mich. 6. Adhuc ignis in domo impij, thesauri iniquitatis; Quæ ista? Mentula minor; iræ plena. Claudianus ita de avaro canit;

*Plenus sævitia, lucrig. cupidine fervens,
Non Tartessiacis illum satiaret arenis.
Tempestas pretiosa Tagi, non stagna rubentis.
Aurea pæstoli, totumq; exhausit Herminum,
Ardebit moxore siti.*

XXXVI.

*Fabricat ex uno fraudando stello nummum,
Centena: heu tanti lucra nefanda mali!*

*Auß einem Thaler hundert macht/
Ist das nit List / und Betrug verbracht?*

Au.

XXXVII.

Augustinus Epist. 3. Avaritiã inferno comparat: Infernos enim quantos mortuos devorat, nunquam dicit: Satis est; sic, etsi omnes thesauri cõfluxerint in avarũ, nunquam satiabitur. Stroza pater avaritiæ notam cuidam imponit Seauro, ubi ait: Isai. 57. Cor impij quasi mare fervens, quod quiescere non potest. Inprimis Avari. Nam Chrysostom. hom. 36. in Matth. Ut sine fluctibus mare nunquam; Sic animi avarorum nunquam absq; turbatione. Et antiquam priora componant, alia invaserunt. Hugo de S. Viçt. l. de clauastro animæ. Superbia clausit diabolo cœlum. Gula Adæ paradisum. Avaritia diviti aperuit infernum. Secundũ istud 1. Tim. 6. Qui volunt divites fieri, incidunt in tentationem, & in laqueum diaboli, & desideria multa, & inutilia, & nociva; quæ mergunt hominem in interitum, & perditionem.

*Scaurus habet villas, urbana palatia, nummos;
Pinguiaque innumeris pradia bobus arat:
Huic tamen assiduè major succrescit habendi
Nunquam divitiis exatiata fames.*

XXXVII.

*Et canis & felis concordia rara: sed ambo
Sapè solent rixas dissimulare suas.*

*Schimpff und Ernst kombt offte zusam̃
Bistu flug laß dich nicht fangen.*

Duo

XXXVIII.

Duo contraria se mutuo expellunt. Canis & Felis
 raro concordēs. Amicitia ficta ac simulata est, Fel
 sub melle latet. Fide, sed cui vide. Loquuntur
 pacem cum proximo: mala autem in cordibus eorum.
 Ejusmodi erat Judæ proditoris. Talis adhuc indies mul-
 torum est. Ptolemæus Judæus, Abobi filius, Socerum
 suum Simonem, Judæorum principem, convivio excep-
 tum cum duobus filiis interfecit, regnandi cupiditate.
 Zopyrus Persa benignè à Babyloniis exceptus, Urbem eo-
 rum Dario prodidit.

Proditor alterius, non tibi fidus erit.

Helena Deiphobum, Trojanum, cui post mortem Pari-
 dis nupserat, dormientem Græcis prodidit, foribus ejus
 apertis, autor Virg. Appolonius Samios, quibus erat præ-
 fectus, Philippo dedit occidendos. Boleslaus tertius Rex
 Bohemorum Moschonem Regem Poloniæ simulatione
 colloquii exoculavit. Grimoaldus Pipini Filius, Dago-
 bertum, Sigisberti secundi filium, fidei suæ post mortem.
 patris commissum, interfecit, ut Austrasiæ regnum, cui
 præerat pupillus, sibi vendicaret. Non itaq; omne, quod
 splendet, est aurum, nec quod amicitix nomen habet,
 semper est amicitia.

XXXVIII.

*Moris erat saltare solo : sed videris ecce
Jam saltare salo, per glaciam Batarvos.*

**Der Fürwitz hat viel Lust erdacht /
Auch offte in Gefahr und Schaden bracht.**

Magna

XXXIX.

Magna mortalium audacia est ac temeritas. Poëtæ Phaëtonis arguunt temeritatem, quòd patris currum acceperit regendum, quum tamen non esset idoneus auriga. Ovid. lib. 1. Trist.

*Vitaret calum Phaëton, si viveret, & quos
Optavit stultè, tangere nollet equos.*

Gigantes ausi sunt jovem armis laceffere, & in eum scopulos jaculari, ut volunt Mythologorum fabulæ. Autor Æthnæ:

*Tentavere (nefas) olim detrudere mundo
Sydera captivig, Iovis transferre Gigantes
Imperium, & victo leges imponere mundo.*

Icarus confictis à patre Dædalo pennis suprà modum intumescens, ausus est mediocrem parentis volatum deserre, & in sublimen iti, donec liquefactis à Sole pennis, præceps deciderit in mare, Ovid. lib. 1. Trist.

*Dum petit infirmis nimium sublimia pennis
Icarus, Icaris nomina fecit aquis.*

XXXIX.

*Vana est imaginatio,
Scopum Jehova dirigit.*

**Die Menschen ihn fürsehen viel /
Dehn doch steckt Gott ein ander Ziel.**

Homo

X X X X.

Homo proponit, Deus disponit. Resistit Deus præsidentibus in robore, & per parvum quid. Nemroth robustus gigas, ut diluvium fortè aliud evitaret, turrim moliri cæpit vastissimam; at Deus obstitit, quò minùs perficeret: Homo, quanta moliris subindè? Sed, quia non ex, vel cum Deo, ideò retardat ea Deus. De cujus vi Psalm. 143. Tangentes, & fumigabunt. Sublime elude conatus, & in fumum abibunt. En Goliatham. 1. Reg. 17. à vertice & calcem obarmatum, terroriq; cunctis; à lapide sternitur non magno: à morbo gigas & Rex. In exercitu Antiochi, 2. Machab. 6. ingenserat Elephas; & is ab uno Eleazare suffossus corruit. Elephantinos viros casus quàm levis perdit? Adamas fertur non nisi per ægrè diffringi posse: ast ut unum fragmen absiliit, continuò in pulverem redigitur; Ita homo, etsi colosseus, & chalybeus; morbo tamen mortiq; cedit, inq; pulverem collabascit.

XXXIX.

De Fryhit beter iß / dann Gold /
 Seg Voglicken / endfloch ind hold.

Wormit kanstu schätzen Freyheit z
 Dann unerträglich Dienßbarkeit.

X L I.

Libertas pretiosior auro.

Alerius non sit, qui suus esse potest.

In cavea non canit Luscinia. Quomodo cantabimus canticum Domini in terra aliena? Super flumina Babylonis, illic sedimus, & flevimus, dum recordaremur tui, Sion. Intolerabilis est servitus misera. Onus est gravissimum. Onera verò vitæ sunt varia: De hoc Ecclesiast. 40. Occupatio magna creata est omnibus hominibus, & jugum grave super filios Adam, à die exitus de ventre, usq; in diem sepulturæ. Oneris hujus pars est cerruptibilis humana. Prælatorum austeritas. Hominum malitia. Mundi vanitas. Ipsa hominis vita, quâ haud aliud onerosius. Onus quoq; conscientiæ est, nempe peccatum. Ab onere vitæ avocari tantò beneficium majus est, quanto eo gravior. Nec mirandum, inquit S. Hiéron. Epist. ad amicū ægrotum, tom. 9. quod sic mortalium vita populetur in mundo; in quo nemo nascitur ridens. Malorum primitias in primis lachrymis gustamus. Primam vocem, ait Salomon, Sap. 7. similem omnibus emisit plorans, & similis est exitus. O angustam & anxium tempus vitæ, ubi cum initio nominatur & finis! Itaq; hinc avocari gratia est. Sæculum, ait ibidem S. Hieron. pelago comparatur; in quo rara sunt prospera, solus exitus securitatis est portus.

XXXXI.

*Somnia portendunt, & vana sophismata multi,
Quæis mola rem populi promouet una magis.*

*Ein Handwerck frombt viel mehr der Statt/
Dann Sophistrey / so kein Nutz hat.*

XLI.

Qui Sophisticè loquitur, odibilis est, & in omni re defraudabitur, ajunt Philosophi. Ejusmodi extiterè complures, ac parum Reipub. adjumenti attulère: Verum artificia, longo temporis decursu comprobata plùs incrementi atq; utilitatis intulerunt. Abietarii, sive fabri lignarii. Acupictores, id est Phrygiones, qui aurum & colores vestibis intertextunt. Actuarii, sive ab Actis Notarii, qui veloci stylo acta actionesq; describunt. Acupedarii, optimi cursores. Alutarii, futores coriarii. Amphotarii, pincernæ. Apiarii. Arcarii, arcarum fabri. Architecti. Arcularij, Aucupes. Aviarij. Aurifices. Aurigæ, currum & vehiculorum ductores. Balneatores. Bractearii. Calceolarij. Calones, militum servi. Carnarii. Carnicostores. Carpentarii. Caupones. Cællarii. Cæmentarii. Ceroplastæ. Chirurghi, medici vulnerarii. Fænitæ. Fullones. Furnarii. Hamiotæ. Helciarj. Herbarij. Institores. Lactarii. Lanarii. Laniones. Læcticiarii. Librarii. Linthearii. Lixæ. Medicamentarii. Molendinarij. Myropolæ. Navitæ. Odorarii. Oeconomi. Oenopolitæ. Piscarii, alijsq; diversarum artium cultores, & libus humanis apprimè necessarij. Apage Sophista.

XLII.

*Ut moriar, vivo, moriorq; ut postmodò vivam;
Nam cinere exusto mox ridivivus ero.*

**Daß ich sterb / leb ich /
Daß ich leb / sterb ich.**

Mors

XLIII.

Mors sequitur vitam indubitata. Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur. Ut sidera in Oriente orta, post mille cursus ac recursus, demû in Occidente occidunt omnia; ita uno progressi ortu, occubimus pari occasu, Sed non eventu pari. Simonides Philosophus, Plut. teste in Consolat. ad Apollon. poscenti ab se Pausania, Rege Lacedæmoniorum, sibi è Philosophia mnimosynon promeret, è quo melior evadere posset: ajebat: Hominem te, & mortalem memineris. Noveratis Regis fastum, atq; animos: & huc nullum efficacius illo antidotum. Solon Athen., ad elatos Græcorum spiritus retundendos, templi Delphici valvis inscripsit: Nosce te ipsum, quis, undè, quò tendas; Nam vivendo morieris; moriendoq; vives; Credimus namq; quod sicut Israëlita simul & Pharaonita, Exod. 14. sunt Ægypto egressi: verûm ad mare cû ventum, hi submersi; illi egressi sunt in terram sanctam, sine vel morbo, vel vestium attritione; ita corpora ex terrâ egressa, judicij Divini mare transire habent; in quo peccatores peribunt, justi pertransibunt ad gloriam. Quales duo cum Joseph capti, Gen. 40. ambo è carcere sunt educti, sed hîc in malam crucem, ille ad pristinam dignitatem. Et verò potens est Deus nos resuscitare; Nam, qui ex nihilo creavit omnia, faciliùs potest idem mortuos ad vitam revocare.

XLIII.

*In cassum irritas, catulo latrante, Leonem;
Facto opus est, quoties nil ubi verba valent.*

**Viel Worte nichts thun zu der Sachen;
Die That die muß das Werk verschaffen.**
Multa

XLIII.

Multa verba, opera pauca. B. Jacobus cap. i. admonens homines, ut ex divino verbo fructum perciperent, & secundum illud operarentur, admirabili quadam similitudine explicuit, quod ex eo, quia illud audientes non servarent, proveniebat, quod illud opere non exquerentur, dicens: Estote factores verbi, & non auditores tantum, fallentes vosmetipsos; quia si quis auditor est verbi & non factor, hic comparabitur viro consideranti vultu nativitatis suæ in speculo; consideravit enim se, & abiit, & statim oblitus est, qualis fuerit. Posuit similitudinem viri; quia qui sunt viri, & non fæmineis moribus assuefacti, si faciem in speculo aspiciant, est tam celeriter, & (ut ajunt per transennam,) ut statim obliviscatur imaginis suæ illie perspectæ: non ita mulier, sed proluxæ se contemplatur, ac faciem secundum speculum exornat. Siquidem ergo hîc S. Apostolus comparat verbum Dei speculo, advertite in eo maculas defectusq; vestros, eosque corrigite, ac valdè prolixè in illo vos aspiciate, ac secundum illud animas vestras componite, ut fructum bonæq; opera præferatis.

XLIV.

*Munia sic quisquis peragat sibi credita vita,
Mors donec solvat fessa laboris onus.*

**Ein jeder bleib in sehm Beruff /
So wird er sterben mit Behuff.**

XLIV.

UNiuerſalis rerum omnium Dominus, qui nos vocat ad obſeruentiam ſuæ S. Legis, eſt Dominus tantæ nobilitatis, ut de eo dicat David. Pl. 85. Quoniam tu, Domine, ſuavis & mitis; & multæ miſericordiæ omnibus invocantibus re. Tanta eſt ejus ſuauitas, ut ad ſe nominandum, non dicatur Dominus familias, quod eſt nomen Majeſtatis, ſed Pater familias, ut nos confortet, ut libentiſſimè ad ejus ſeruitium accedamus. Ut primum ratio niſ uſus illuceſcit, jam Deus eſt tecum, ne ad ſathanam diſcedas. Sunt homines tam ducibiles ad proficiſcendum in vineam ſathanæ, ut quamvis non vocentur, nec conducantur, aut aliquid præmij illis promittatur, omnes illuc pergant. O animæ Chriſtianæ, quare non erubeſcitis, cùm tot uocationibus non reſpondeatis. Perſeuerandum eſt autem in Dei ſervitio uſque ad finem; Vita enim æterna non niſi perſeuerantibus dabitur, Matth. 24. Qui perſeueraverit uſque in finem, hic ſalvus erit. Hanc conditionem ſæpè repetit Scripturâ, ut eam tantò profundius animis noſtris imprimat. Corona non datur inchoantibus certamen, aut curſum, ſed currentibus uſque ad metam. Stabilis mane in bono propoſito, atq; in gratiæ ſtatu firmus. Non aliud vult Scriptura ſacra, dum monet, ne ſimus claudicantes, ne ſimus ut ſidera errantia, ne ut Luna mutabiles.

XLV.

*Principium trium est, quo cuncta creata ligantur;
Si dubitas faciunt hæc resoluta fidem.*

*Daß alles Ding besteht uff drey /
Das Putterfaß dir zeigt hierbey.*

Multa

X L V.

Multa in triplici numero sunt disposita.

Sic in Angelis tres sunt Hierarchiæ, in unaquaq; tres Ordines, in unoquoque Angelo tria distincta: *Essentia, Virtus & Operatio.*

Item Deus triplicem ordinem creaturarum instituit: Spirituales, corporales, & partim spirituales & corporales.

Hic numerus trinus frequens est, & mysticus in S. Scripturâ.

Tres sunt filij Noë, ex quib⁹ omnis natio derivatur, *Gen. 6. 10.*

Triū Deus specialiter dicitur, *Abrahæ, Isaac & Jacob. Exo. 3. 6.*

Trium dierū viā ambulant exeuntes *Ægypto. Exod. 8. 27.*

Tres in montē ascendunt: *Moyse, Aaron & Hur. Ex. 17. 10.*

Tria erant in arca: *Virga Moyse, Tabulæ Legis, & Manna.*

Hebr. 9. 4.

Tres erant Urbes refugij ultrà citràq; *Deut. 4. 41. N. 35. 6.*

Ter in año Templū invisebāt *Judæi. Exod. 23. 17. & c. 34. 24.*

Ter se *Elizæus* mensurat cum puero. *3. Reg. 17. 21.*

Ter *Daniel* orat, ac ter genua in die flectit. *Dan. 6. v. 10.*

Tribus diebus *Jonas* est in ventre *Ceti. Jonæ 2. 1.*

Tribus diebus & tribus noctibus jejumat *Esther. Esth. 4. 16.*

In novo Testamento.

Tres Reges tria dona ferunt. *Matth. 2.*

Ter eundem sermonem orat *Christus. Matth. 26. 44.*

Tribus diebus in morte *Christus. Mar. 8. 31.*

Tribus diebus non manducans, nec bibens *Paulus. Act. 9. 9.*

Tres linguas sanctificat *Christus, sub quibus omnes aliæ.*

Jo. 19. 10.

Tres Apostoli in *Transfiguratione. Luc. 9. 28.*

Tres status & Imperia *Christi: Cœlestium, Terrestrium & Infernorum. Phil. 2. 10.*

Tres ab omni parte portæ in *Civitate Dei. Apoc. 21. 13.*

Hæc ex multis pauca

Mm 2

Nocte

XLVI,

*Nocte dieque serit lites Plutonia Conjunx,
Anne verò hæc purgans scæva sit ignis annus?*

**Das mag auch wol sein ein Fegfeuer ;
Ein alt Weib keiffend / ohne Steuer.**

Non.

XLVI.

Non est animal virulentius muliere malâ; Hinc Ecclesiast. 29. Brevis omnis malitia super malitiam mulieris; Undè significaturus Deus, nolle se ultra misereri Israël, Osee mandat, ut ducat uxorem, filiamq; primogenitam nominet Absq; misericordia; quia non addam ultra misereri domui Israël. S. Joannes Apoc. 9. scribit se admiranda vidisse: Locustas similes equis paratis in prælium, habentes caudas similes Scorpionum, dentes Leonum, capillos mulierum, & potestas earum nocere hominibus. Obstupefcendum profectò, Spiritum Sanctum, ad declarandam locustarum harum malitiam, cuncta adeò horrenda apponat, equorum sævitiam ad prælia paratorum, Scorpionum virus, dentes Leonum, ac supra caput earum capillos mulierum ut malâ muliere nihil esse pejus denotaret. Sapiens ac breve dictum est: Brevis omnis malitia super malitiam mulieris. Eccl. 25. Benè Comicus.

Feris omnibus agrestior mala mulier.

Par est leana & mulieris crudelitas.

Euripides in Phænis:

Mulier efferatissimum malum est:

Vbi mulieres: ibi omnia mala sunt.

Chryl. Quid Leone lævius? Quid serpentibus aut draconibus atrocius: Sed hæc animalia in malo, mulieri inferiora sunt.

Menander: *Mare ignis, mulier tria mala.*

XLVII.

*Ætas quæq; vices habet, & sua temperat acta—
Præferat inventis ut meliora bonis.*

Wer etwas bessers heut erfind /
Billich das Lob und Vorthel gewinnt.

Huma-

XLVII.

HUMANI generis, sicuti cæterorum omnium, præcipua in cunabulis custodia est. In arboribus ramifnascentes obsequuntur Agricola: cujus ductu vel in altum enituntur, vel ad terram proni deflectunt; Ita puerorum animi, parentum velut obstetricum manibus fingi possunt. certâ & insequaturam ætatem mensurâ imagine.

In adolescentiam deinde productos, primamq; juventutem, ipse imperus sanguinis, viresq; jam se nimis cognoscentes, prorsus immutant, & animum abripiunt per inconsultæ fiduciæ ac sæcuritatis æstus. Tunc primum idonea deliciis ætas est, nec plus de voluptatum sensu gaudet, quàm quod illas audeat impunè experiri. In posterum consulere ideò nesciunt, quia adhuc crudæ vires non reputant se obnexias esse fortunæ; & prætereà lætarum rerum species tunc animos ita implent, ut severiori prudentiæ, quæ primo aspectu molesta est, in iis nihil vacet.

Excipit juventutem statura ætas ac virilis, media inter adolescentiæ præcipitia, pondusq; senectutis. In hac adeò cum animo corpus viget, ut tunc demùm verè hominem esse credideris.

Sed hanc denique pulcherrimam vitæ partem senectus, velut aliquo æstu sensim inundans, sanguini primum, & mox ingenio, suum frigus insinuat. Omnia solent anxiam nimis cogitatione versare, tam quæ ipsi effugere, quàm quæ alios perdiderant. Sic rerum vertitur ordo.

XLVIII.

*Sepè parit petulans languorem lingua: quid ergò
Lingua doles, quum tu causa doloris eris?*

*Ein böse Zunge viel böses flüßt /
Doch mit ihr Gifft / sich selbst vergifft.*

Peri-

XLVIII.

Periculosum lingua membrum est; Ut verissimum sit Jac. 3. Qui non offendit verbo, hic perfectus est vir. Quo perfectior Job: quem etsi omnibus membris percussit sathan; non tamen in lingua. Fortè ut hanc ad peccandum relinqueret potentem; Undè Job 19. Adhæsit os meum carni meæ, & derelicta sunt tantummodo labia circa dentes meos. q. d. omnia afflicta sunt in me, sola lingua superat intacta. Fortè, quia tam est periculosa, duplici eam Deus septo munivit. Plinius ait, duas in eâ venas esse: una ad cerebrum, ad usq; cor altera pertinens; id discamus tum moderatu esse sollicitam ac difficilem; tum orationis cum ratione & corde esse consensum oportere. Quare Eccl. 28. Verbis tuis facis stateram, & frenos ori tuo rectos: & attende ne fortè labaris in lingua, & cadas in conspectu inimicorum: dæmonum. Freni sunt Dei amor, timor; pudor tui & hominum; silentium, secretū, detractionis odium.

O scintilla! quantos sapè das ignes?

Eccles. 22. metuebat Sapiens: Quis dabit ori meo custodiam; & super labia signaculum certum; ut non cadam in ipsis, & lingua mea perdat me? Plus diffidebat linguæ, quàm fidaret suæ Sapientiæ. Ac tantò sapiebat divinius.

XLIX.

*Cernis in exemplis Hecubam, quam duxit Adonis;
Si placide & benè vis nubere, nube pari.*

*Deins gleichen nimm dir zu der Ehe/
Sonst haben wirst Unruh und Wehe.*

XLIX.

Si qua voles aptè nubere, nube pari.

VErè bonum est homini mulierem non tangere. 1. Cor. 17. Quia uxorem accipere, est libertatem vendere. Socrates percunctanti, Quid sit uxorem ducere? ait: Quod nassâ concludi; ut enim nantes circum nassam pisciculi vellent intus esse; sed foris, qui sunt intus; ita uxori ac liberi. Quæ his rosæ videntur, ac mella; istis sunt spinæ, sunt acfellea. Nemo novit, ubi me calceus premat: ego sentio: dicebat Æmilius Paulus, cognatis dissuadentibus, ne uxori pulcællæ, prænobili, daret repudium. Plutar. in Æmil. Paul. 4. Cicero repudiata Terentiâ, roganti Hircio suam duceret sororem, aëtis gratiis, negat amoris & Philosophiæ convenire, nec eâdem sede morari posse. Hier. 1. 1. contra Jovinianum. Quare, ut Philemon Comicus agebat, Hominem in vita semel conscendere mare, mirandum est; at expertum repetere, hoc mirum. Mare malorum mulier.

L.

*Sepè etiam est fatuus, vel simplex pusio vates:
Abdita cùm Fatum vera aperire volet.*

*Narren / und Kinder sagen wahr /
Was finstet ist / wird durch sie klar.*

Tan-

L.

TAndem Veritas in lucem prodiit, atque omnibus conspiciendam se præbet. Ex ore parvulorum, quin & stultorum veritas manifestatur; Et veritas tandem omnibus prævalet. Jucunda est illa Historia, quæ tertio Esdræ libro ad longum describitur, quod sc. tres Regis Darij Ephebi, quam ipso Rege, ejusq; Consiliariis, ac totius regni Viris Doctissimis, disputârint, quidnam in toto universo fortissimum existeret; Vinum primus, alter Regem, tertius mulieres, præ omnibus autem veritatem eminere, asseruit; Veritas enim manet, & invalescit in æternum; nec enim apud eam est accipere Personas, neq; differentias, sed quæ justa sunt, facit omnibus. Benedictus Deus Veritatis. Et desit loquendo. Et omnes populi clamaverunt: Magna est Veritas, & prævalet.

FINIS SYLLOGE II.

26

DR

CS

